

Læreryrket – en profesjon i faresonen

- En oppgave om frafall blant nyutdannede lærere

Åse K. Lædre, Vilde A. Østevold, Elene S. Løtveit og Mariell Johannesen

Forord

Da vi startet vårt prosjekt ble det med en gang en utfordring å finne et tema og en problemstilling. Vi diskuterte mange forskjellige emner, og endte opp med vårt endelige tema «Frafall blant nyutdannede lærere». Vi ønsket å forske på noe vi ikke visste så mye om fra før, og følte at dette var interessant. Vi kan si at denne prosessen har vært både spennende og lærerik, hvor vi har fått innsyn i noe helt nytt. Vi kan ærlig si at forskningsprosessen ble mye mer krevende enn det vi hadde sett for oss, men vi har også tatt med oss mange gode erfaringer fra dette.

Vi ønsker å takke vår sosialkunnskapslærer Trond Waage, for god veiledning gjennom hele denne prosessen. Vi vil også gjerne takke de informantene som stilte opp til intervju og fortalte sine historier.

God lesning!

Innhold

Innledning	4
Bakgrunn for prosjektet	5
Valg av metode	5
Valg av problemstilling	6
Feilkilder	6
Refleksjon rundt validitet og reliabilitet	7
Læreryrkets utvikling	8
Mulige allmenne årsaker til frafall	8
Byråkratiseringen av den norske skole	10
Teorier og definisjoner	11
Faseteori	11
Praksissjokk	12
Rollekonflikt i læreryrket	13
Informasjon om informantene	14
Informantenes erfaringer	15
Drøfting og teori	17
Bekrefting og avkrefting av hypoteser	19
«Nyutdannede læreres forventinger blir ikke oppfylt på arbeidsplassen.»	19
«Manglende oppfølging er en av hovedårsakene til at nyutdannede lærere slutter.»	20
«Mange lærere opplever praksissjokk.»	21
Konklusjon	22
Litteraturliste	24
Vedlegg	28
Intervjuguider	28
Intervjuer	30

Innledning

I dag er lærerne en viktig ressurs i en fremtidig verden der kunnskap og informasjon får stadig større betydning. Utdanningssystemet går en skremmende utvikling i møte dersom det ikke settes i gang tiltak for å øke rekrutteringen. Lærerutdanningen sliter med rekrutteringen, og i artikkelen «Norge kan mangle 18.000 lærere etter åtte år» (Nilssen, D., 2012) viser tall fra Statistisk Sentralbyrå (2008) at man kan mangle mellom 14 000 og 18 000 allmennlærere i 2020. Om dette blir reelt kan det føre til flere elever per lærer og det vil bli vanskelig med god nok oppfølging av hver elev. Lærerne er avgjørende for fremtidens generasjoner, da det er nettopp lærerne som står ansvarlig for å utdanne og lære de norske elevene det de trenger, for selv å ta del i samfunnet. Artikkelen på NRKs nettsider, «Én av tre ferske lærere dropper ut av yrket» (NRK, Dahlback, I. T., et. al, 2013) forteller om en undersøkelse gjort av Universitet i Oslo hvor forskerne har fulgt 5700 lærere som fikk sin første jobb i perioden 2006 til 2011. Tallene er urovekkende. 37 prosent av mannlige lærere som startet i yrket i 2006 har sluttet, og 31 prosent av de kvinnelige har sluttet. For å sette et større perspektiv på saken finnes det internasjonale tall fra Achinstein (2006, i Ulvik, 2008) som viser at 30-50 % av lærere slutter i løpet av de første tre til fem årene. Disse tallene viser at noe skurrer i den norske skolen, men også internasjonalt. I den norske skolen er det i følge Kommunesektorens Organisasjon 25 634 lærere innen videregående opplæring (2011), mens det i følge Utdanningsdirektoratet er 65 946 lærere i grunnskolen (2013/14). En annen indikator på at læreryrket kan gå en usikker tid i møte er at over halvparten av lærerne i videregående skole er over 50 år, og det er få unge lærere (Turmo & Aamot, 2007, i Ulvik, 2008). Dette vil si at om disse lærernes pensjonstid skjer på omtrent samme tidspunkt, kan dette føre til en drastisk nedgang i antall lærere om det ikke tas tak. På bakgrunn av dette burde søkelyset rettes mot frafall blant nyutdannede lærere. Å gjøre rede for grunner til at frafall finner sted vil også være sentralt for at man skal kunne arbeide mot å rekruttere flere lærere, og forhindre frafall. Gjennom denne oppgaven vil hovedfokuset ligge rundt problemstillingen som i denne sammenheng er «*Medfører utfordringer i læreryrket et høyt frafall blant nyutdannede lærere?*». I NRKs artikkel «Én av tre ferske lærere dropper ut av yrket» redegjøres det for en undersøkelse som viser at hver tredje lærer som ble nyansatt forsvant ut av yrket etter få år (Dahlback, I. T., et. al, 2013). Denne oppgaven vil være et steg på veien mot viten om hvorfor nyutdannede lærere slutter, noe som kan gjøre at tiltak kan igangsettes for å sikre fremtidens skole.

Bakgrunn for prosjektet

Grunnen til at vi valgte temaet «Frafall blant nyutdannede lærere» var fordi vi tidligere har kommet over flere artikler som handler om dette temaet som vi har syntes var interessante. Artikkelen «En av tre ferske lærere dropper ut av yrket» på NRK sine nettsider fra 2013 fanget spesielt vår interesse. Vi ville forske på dette ettersom at vi synes det er et veldig viktig og aktuelt tema, og fordi det angår oss alle.

Valg av metode

I dette prosjektet har vi valgt å bruke kvalitativ metode der vi har studert relativt få enheter, men gått mer i dybden, og brukt mange variabler. Innenfor kvalitativ metode har vi valgt å bruke dybdeintervju. Det var mange faktorer som spilte inn når vi valgte denne metoden, blant disse faktorene var tidsressurser og muligheten til å få utfyllende svar og det å kunne stille relevante oppfølgingsspørsmål. Hovedårsaken til valg av kvalitativ metode var likevel problemstillingen vår, da vi følte at det var kvalitativ metode som på best mulig måte kunne belyse den. Grunner til frafall blant nyutdannede lærere kan være nokså komplekst, og sammenhengene vil sannsynligvis la seg forklare bedre gjennom et dybdeintervju der informanten har større frihet til å gi utfyllende svar. Ved gjennomføringen av dybdeintervjuene tok vi i bruk selvlagde intervjuguider som utgangspunkt for intervjuet. Ettersom dette kun var et utgangspunkt, var det mulighet for å stille oppfølgingsspørsmål som falt naturlig gjennom samtalen. Til tross for at vi forberedte spørsmål, ønsket vi at samtalen skulle flyte naturlig for at informanten skulle føle seg trygg og komfortabel. Intervjuene foregikk både via telefon og ansikt-til-ansikt, og med dette førte det naturligvis med seg ulike utfordringer. Etter samtykke fra informantene har vi gjort opptak av intervjuene for å kunne gjengi informasjonen på best mulig måte. I tillegg har det gjennom kvalitativ metodebruk vært viktig å bevare informantens anonymitet ved at vi ikke har oppgitt personlig informasjon.

Valg av problemstilling

Formuleringen av en problemstilling startet tidlig i forskningsprosessen, og det var å anse som en utfordring. Vi prøvde å unngå en problemstilling uten mye rom for mistolkning. Grunner til frafall blant nyutdannede lærere er det vi ønsker å besvare på best mulig måte gjennom problemstillingen vår, og vi ønsker at det skal gi oss og andre en økt forståelse for denne utfordringen. Problemstillingen vil naturligvis også fungere som en rød tråd gjennom hele oppgaven. Dette er problemstillingen vi kom frem til:

«Medfører utfordringer i læreryrket et høyt frafall blant nyutdannede lærere?»

Med utfordringer i læreryrket mener vi negative faktorer som anses å være medvirkende til at nyutdannede lærere slutter i jobben etter kort tid. Dette kan være faktorer som overarbeid, praksissjokk, dårlig oppfølging og lignende. I denne oppgaven vil vi med kort tid mene inntil 5 år i læreryrket.

Vi har valgt ut tre ulike hypoteser som vi ønsker å styrke eller avkrefte på bakgrunn av problemstillingen vår. Vi har laget hypoteser ut ifra hvilke sammenhenger vi tror vi kommer til å finne, og nedenfor ser man de tre hypotesene som er med på å danne utgangspunktet for vår oppgave.

Hypotesene lyder som følger:

«Manglende oppfølging er en av hovedårsakene til at nyutdannede lærere slutter.»

«Mange lærere opplever *praksissjokk*.»

«Nyutdannede læreres forventinger blir ikke oppfylt på arbeidsplassen.»

Feilkilder

Det finnes flere mulige feilkilder når en utfører et dybdeintervju, og vi skal nå nevne noen av disse. Da intervjuene ble gjennomført opplevde vi at det var lett for den som intervjuet å legge ord i munnen på informanten, og med det mener vi at den som intervjuet kunne ha en tendens til å stille ledende spørsmål. En annen feilkilde kan ha vært at den som intervjuet hadde meninger på forhånd som kan ha gjort det utfordrende å holde seg objektiv og nøytral. En annen fallgrube

verdt å nevne er at vår tolkning av enkelte svar muligens ikke var slik informanten hadde ment. I tillegg opplevde vi at telefonintervjuene inneholdt noen svakheter. For eksempel gikk ansiktsuttrykk og andre slike signaler tapt over telefon. Andre omstendigheter som kan ha gjort telefonintervjuene mindre pålitelig er forstyrrende elementer i omgivelsene til informanten, og til den som intervjuer. Dette førte i noen tilfeller til at vi ikke hørte hva som ble sagt, og dermed oppstod det rom for mistolkning av informasjonen. Andre utfordringer var å tyde dialekter vi gjerne ikke hadde kjennskap til, noe som i en viss grad førte til vansker ved transkribering av intervjuene. Ellers er det mulig at vi hadde dårlige formulerte spørsmål som vi også vil kategorisere som en feilkilde. Likevel så vi flest fordeler ved dybdeintervju. For eksempel kunne vi rette opp i misforståelser underveis, og stille relevante oppfølgingsspørsmål.

Refleksjon rundt validitet og reliabilitet

Når man forsker skal dataene man samler inn være relevante og pålitelige og det er viktig at det er samsvar mellom den virkeligheten som undersøkes og de dataene vi samler inn. Etter gjennomførte intervjuer kan vi anta at vi har ganske høy validitet fordi vi har brukt problemstillingen vår når vi har formulert spørsmålene, slik at vi er sikker på at vi får svar på det vi faktisk lurer på. Underveis har vi også hatt mulighet for å korrigere på spørsmål hvis det skulle oppstå en situasjon der den som blir intervjuet misforstår, dette bidrar også til god validitet. Etter samtykke fra informantene våre tok vi opptak av intervjuene slik at det ikke ble noe slurv når vi skulle gå gjennom intervjuene, på den måten har vi også sikret oss god reliabilitet. I kvalitativ undersøkelse har man et innsnevret utvalg som representerer populasjonen, og om samme undersøkelse hadde blitt gjennomført et annet sted er det usikkert om resultatet ville blitt det samme med tanke på at et intervju er en samtale mellom to eller flere. Det er vanskelig å skape en identisk lik samtale da det i en annen situasjon ville vært andre som intervjuet, og andre informanter. Slik kan man si at reliabiliteten svekkes. Derimot sikres reliabiliteten også til en viss grad fordi vi har intervjuguider og dokumentasjon som viser hvordan vi har gått frem.

Læreryrkets utvikling

Før i tiden var statusen til en lærer på likt nivå som til en lege, en advokat og andre lignende prestisjefylte yrker. I dag ser bilde ganske annerledes ut for norske lærere. Prestisjen og autoriteten som en gang var forbundet med læreryrket ser ut til å ha blitt borte. Lærernes synkende status i samfunnet gjør det vanskeligere å tiltrekke unge til utdanningen (Norden, 2010). I fremtiden vil dette vise seg å bli et problem ettersom at antallet lærere som trengs i de kommende årene vil øke, ikke synke. Som nevnt tidligere vil det i 2020 mangle over 11 000 lærere i følge Statistisk Sentralbyrå. Dette er en urovekkende utvikling for fremtiden. Læreryrkets negative utvikling kan skyldes mange grunner. Status blir ofte knyttet opp mot slike faktorer som lønnsnivå og at det er eksklusivt. I følge en undersøkelse gjort av TBU (Det Tekniske Beregningsutvalet for Inntektsoppgjera) i 2011 viser det seg at skoleverket er den sektoren som lønner ansatte med mer enn fire års utdanning aller dårligst (Norsklektorlag, 2012). Også det faktum at 6 av 10 som søker på yrket i Norge kommer inn bidrar kanskje til at læreryrkets status falmer. Selv om over halvparten av søkerne kommer inn på utdanningen er det fortsatt mange ledige studieplasser, spesielt på grunnskoleutdanning (Aftenposten, Braathen, F. et. Al., 2015). Andre faktorer som et strengt dokumentasjonskrav og at det blir satt mindre tillitt til lærerne kan være medvirkende til at færre ser på yrket som attraktivt. I dag har læreryrket endret seg på bakgrunn av globalisering og økt kontroll med utdanning gjennom standardiserte tester. Lærere erfarer reduksjon i autonomi og økt stress som følge av fokus på resultat. Den mest sentrale oppgaven i læreryrket vil være selve undervisningsdelen. Men, dersom jobben oppleves som uinteressant og lærerne føler de blir redusert til teknikere, vil dette virke demotiverende og dette kan føre til at lærere kanskje ikke ønsker å fortsette i yrket. Det at læreryrket har blitt mindre autonomt gjør nok at flere flykter fra læreryrket. Det er ikke interessant nok og de som er i yrket opplever at de kanskje blir demotivert av de oppgavene de faktisk får (Føinum et.al.2009).

Mulige allmenne årsaker til frafall

Mangel på gode støtteordninger og alt for krevende arbeidsbetingelser er viktige grunner til at lærere velger å slutte i yrket. Noen lærere velger også å slutte fordi yrke endres i forhold til lærernes autonomi og i forhold til de forskjellige arbeidsoppgaver. I en artikkel fra forskning.no (Røsjø, B., (2014)) skrives det at det er en høy grad av trivsel i yrket, men at det er kombinert med

en høy grad av utmattelse. Kjersti Andreassen skriver i et leserinnlegg på nettavisen Trollheimsporten (Andreassen, K., (2014)) at hun som lærer har en arbeidstid på over ca. 48t i uken. Det er også nettopp dette de fleste lærere oppgir som årsak til stress og utmattelse - tidspress. Tidspresset kommer av at det er så mye papirarbeid, rapportering og møter i tillegg til all undervisning. I en artikkel på forskning.no (Rugland, E. (2002)) skrives det at lærerne mener at alle disse oppgavene de er pålagt trekker oppmerksomheten vekk fra det de mener er det viktigste, nemlig undervisningen og elevene. Sol Laastad skriver på bloggen sin:

Helt siden jeg startet som lærer har jeg tenkt at yrket mitt er både stimulerende og interessant. Jeg trives godt både med arbeidsoppgaver og med elever. I tillegg har jeg gode kolleger som bidrar til at det er kjekt å være på jobb, både i samarbeidssituasjoner og i lunsjpauser. Til tross for dette, så tenker jeg ofte at yrket mitt er nærmest uoverkommelig. Arbeidsmengden er enorm, og jeg føler at jeg omtrent ikke har fritid.
(Laastad, S., (2009)).

Dette med arbeidsmengde oppgis blant flere til å være en medvirkende faktor til at de velger å slutte som lærere. I følge arbeidsmiljøloven § 10-4 (1) skal ikke en alminnelig arbeidstid overstige mer enn 40 timer i løpet av 7 dager¹. Dette er offisielt, altså det som «står på papiret». I virkeligheten sier mange lærere at de jobber mer enn dette, og dermed er det brudd på arbeidsmiljøloven. Lærerne i dag jobber mye, med tanke på at arbeidstiden deres ikke bare forgår i klasserommene. Arbeidstiden deres er i dag preget av elevene og deres behov for friminutt, ferier, undervisningstimer, tilbakemeldinger og de skal ha velbegrunnede svar på evalueringer innen kortest mulig tid. Flere lærere oppgir også at de jobber i ferier, helger, og etter ordinær arbeidstid. Man kan trolig frykte at mange høyt kompetente lærere vil slutte i skolen fordi de lettere kan starte opp i nye jobber hvor det blir tilbudt høyere lønn og gjerne mindre arbeidstid.

¹ «Det vanligste i arbeidslivet er at man har en arbeidstid på 37,5 timer i 45 uker, i alt 1687,5 timer. Lærere har i stedet et komprimert arbeidsår som i stor grad følger elevenes skoleår. Når hele årsverket (1687,5 klokketimer) skal utføres i løpet av 39 uker betyr det flere arbeidsfrie dager enn de fleste andre, men samtidig en gjennomsnittlig arbeidstid på 43 timer i uka.» (Utdanningsforbundet, «Fakta om lærernes arbeidsavtale»)

Byråkratiseringen av den norske skole

Den norske skole har i løpet av de siste tiårene opplevd en økt byråkratisering². «I et forbrukersamfunn der skolen er blitt bedrifter, og elevene kunder, holder lærerne på å drukne i byråkrati», hevder tidligere rektor ved Voss Gymnas, Erik Sølvberg (Østerbø, K., & Ryste, H., BT. (2011)). Læreryrket har tatt en uventet retning fra et stort fokus på å undervise og lære opp elever, til et økt fokus på dokumentasjons- og rapporteringskrav. Planarbeid, dokumentasjon, rapportering og skjemaveldet har nærmest fordoblet seg de siste årene i følge Kari Fløysand Olsen, lærer på Ulsetskogen skole i Åsane (Ryste, H., BT. (2011)). I en undersøkelse Respons Analyse har foretatt for Utdanningsforbundet i 2011 er 94 prosent av lærerne helt eller delvis enig i påstanden: «Lærerjobben blir stadig mer byråkratisert» (Bakkeli, B. BT. (2014)). Det er så mange krav til dagens lærere som stjeler verdifull tid som kunne blitt brukt til å tilrettelegge og planlegge undervisning. I stedet blir det krevd et stort antall av planer, tester og alle mulige slags målinger. Lærerne blir også avkrevd å utarbeide år- og halvårsplaner, uke- og prøveplaner, møteplaner og planer for elevsamtaler. Bjørn Lyngedal, rektor ved Amalie Skram videregående skole i Bergen sier:

«Dagen blir ofte bundet opp til så mange oppgaver som ikke er knyttet til undervisning at lærere blir stresset og får dårlig samvittighet for alt de ikke rekker over.» (Bakkeli, B., BT. (2014)).

Læreren, Ole-Kristian Eide, sier at:

«Det er helt enormt hvor mye dokumentasjoner og rapporter man må skaffe til veie. Det kan rett og slett bli for mye. Denne tiden kunne heller brukt til elevene. Når man skal følge opp 32 elver, da strekker tiden rett og slett ikke til.» (Bakkeli, B., BT. (2014)).

Dette er en utbredt mening blant mange lærere, også blant våre informanter. Denne økte byråkratiseringen fører med andre ord til at lærerne ikke føler de strekker til i klasserommet, og at de aldri får helt tid til alt de trenger å gjøre. I en undersøkelse fra 2009, nedsatt av regjeringen,

² Definisjonen på byråkrati er «en hierarkisk organisering av beslutningstaking der enkeltsaker behandles av saksbehandlere med nøye avgrenset beslutningsmyndighet etter et felles sett regler, og der alle ansatte er ansvarlige ovenfor ledelsen for at beslutningene er i henhold til regelverket.» Hensikten med byråkrati er «å sikre likebehandling av like saker og stor grad av detaljkontroll fra ledelsen» (Wikipedia, Byråkrati).

mente 75 prosent av lærerne at utsagnet «Det er vanligvis ikke tid til å utføre arbeidsoppgavene på en skikkelig måte» stemte godt eller svært godt. Dette var en økning på 50 prosent fra 2006 (Ryste, H., BT. (2011)). I en annen undersøkelse fra mars 2012 blant lærere i studieforberedende program på videregående svarer 75 prosent at «De bruker for mye tid og krefter på å forholde seg til juridiske krav på bekostning av pedagogiske mål.» (Bakkeli, B., BT. (2014)). Hovedpoenget til skolen, som er å undervise og lære opp elever, har med andre ord blitt satt til sides fordi lærerne opplever at de må forholde seg til så mange juridiske krav.

Teorier og definisjoner

Faseteori

I arbeidet med vårt tema har det vært viktig å nyttiggjøre teori for å skape en bedre forståelse for funnene våre, og for å kunne støtte opp det som blir sagt. Inspirasjon til faseteorien vi skal gjøre rede for her er hentet fra en masteroppgave i utdanningsledelse fra Universitet i Oslo (Føinum, Merete et al, 2009: «Skolelederens betydning i arbeidet med å beholde nyutdannede lærere i yrket»). Vi har også delvis oversatt direkte fra Ellen Moirs egen artikkel om de fem fasene gjennom det første året som lærer på New Teacher Centers hjemmeside (Moir, Ellen, 2011: «Phases of First-Year Teaching») Ellen Moir er grunnleggeren og administrerende direktør i organisasjonen *The New Teacher Center* som satser på utvikling, støtte og veiledning til nyutdannede lærere i deres tidlige karriere, og også mentorordninger for nye lærere. Det første året i jobb for en lærer kan være en utfordring, og Moir har utviklet en såkalt faseteori der det presenteres fem ulike stadier eller utviklingsfaser (Moir, Ellen, 2011: «Phases of First-Year Teaching»). Moir hevder det er fem til seks stadier som nyutdannede lærere går gjennom i løpet av sitt første arbeidsår. Hun har gjennom et prosjekt kalt *Santa Cruz New Teacher project*, der hun har studert 1500 lærere, funnet ut av de fleste går gjennom disse fasene:

1. Anticipation, som kan oversettes til forventningsfasen. Denne fasen starter i studietiden under praksisen og er knyttet til forventningene som øker frem mot oppstart som lærer for første gang. Her romantiseres gjerne lærerrollen.
2. Survival, som oversettes til overlevelse. Det sies gjerne at den første måneden i læreryrket kan være overveldende da de lærer mye på kort tid. Denne fasen finner tid i den første måneden av lærerjobben, og mange kan føle at de blir kastet inn i problemer og

situasjoner de ikke har forventet. Her kan de til tross for forberedelsene de har gått gjennom kan de føle seg overrumplet av realitetene ved det å undervise. Her er det vanskelig for lærerne, og pga. mye arbeid kan det være lite tid til lærerne å kunne reflektere over erfaringene sine.

3. Dissilusionment, som kan oversettes til desillusjonert som defineres som *skuffet i sine forventinger* (Store Norske Leksikon). Dette er fasen etter seks til åtte uker med opp i mot konstant arbeid og stress. Naturligvis varierer lengden på fasen fra person til person. Her erkjennes det muligens at ting ikke går av seg, og mange stiller spørsmål ved egen kompetanse, og/eller mister motivasjon og selvfølelse.
4. Rejuvenation, som kan oversettes til foryngelse eller tilkvikning der det menes at man fornyes, og den nyutdannede lærerens motivasjon til å undervise bedres. Dette er en tid der lærerne gjerne legger tidligere problemer bak seg. En bedre forståelse av systemet, og det å kunne akseptere realitetene ved læreryrket gjør at det hele kan føles bedre. Denne fasen starter gjerne i januar, og juleferien gjør at lærerne får hvilt og gjerne skaffe seg bedre oversikt.
5. Reflection, som oversettes til refleksjon er en fase som starter i mai. Dette er på slutten av skoleåret, og det er nå lærerne tenker over året som er gått, hva som var suksessfullt og ikke. Her er det muligens behov for refleksjon alene eller sammen med andre.
6. Anticipation, som er en andre forventingsfase der de starter å tenke på neste skoleår og hvordan de vil legge opp det nye året.

I analysen vil vi prøve å nyttiggjøre Moirs teori og se om den kan ha sammenheng med våre funn og resultat.

Praksissjokk

Fenomenet «praksissjokk» er noe som ofte kommer opp når man hører snakk om frafall i læreryrket i media. Praksissjokk oppstår fordi yrket bryter med forventningene som den nyutdannede har med seg. Når en nyutdannet lærer begynner i skolen møter denne læreren krav om teamarbeid, nasjonale prøver, høyt arbeidstempo og samarbeid med skolens ytre støttesystem (Damsgaard, 2007; Tønnesen, 2011). Praksissjokket kan oppstå fordi lærerutdanningen ikke er tilstrekkelig, og den nyutdannede vil da oppleve et gap mellom den kompetansen som man fikk

fra utdanningen og arbeidsoppgavene som kommer i yrket (Caspersen & Raaen, 2010; Hanssen & Helgevold, 2010; Sand & Storhaug, 2011). Dersom utdanningen er for lite orientert mot de utfordringene som man faktisk møter når man jobber som lærer, kan dette føre til et praksissjokk. Samtidig stilles det høye krav og mange forventninger til læreren, som f.eks. barn med ulike behov, tilpasset opplæring osv., derfor oppleves overgangen fra student til lærer som vanskelig for mange.

Rollekonflikt i læreryrket

Begrepsapparatet til Rizzo, House og Kirtzman (1970) beskriver fire forskjellige rollekonflikter.

1. Den første oppstår når egne verdier kommer i konflikt med andres forventninger til rollen. I henhold til læreryrket kan man se dette i sammenheng med det praksissjokket som mange lærere opplever. De har egne forventninger og verdier når de kommer nyutdannet ut i jobb, og mange opplever at deres verdier kommer i konflikt med de forventningene som finnes til lærerrollen. Dermed kan denne type rollekonflikt være en direkte konsekvens av praksissjokket.
2. Den andre oppstår fordi tid, ressurser og egenskaper ikke samsvarer med de forventningene som ligger i rollen. Det er godt dokumentert at det finnes et tidspress i norske skoler (Skaalvik & Skaalvik, 2009). Lærerne rekker rett og slett ikke alt de trenger å gjøre i løpet av en dag, dette fører gjerne til at de må jobbe utenom arbeidstiden, og dette kan igjen føre til utbrenthet. Egil Rugland, som har forsket på utbrenthet har dette å si om utbrenthet i læreryrket:

«Læreren skal forholde seg til mange parter. Det gjelder elever, foreldre, familie. En lærer skal også forholde seg til kolleger, ledelse og ikke minst vanskelige elever og hjelpeapparatet tilknyttet dem. Dermed har læreren et bredt samarbeidsnett. Lærere opplever mindre frihet i eget arbeid og mer styring utenfra (elever, foreldre, tidspress) enn hva som er vanlig i norsk arbeidsliv i dag. Mange samarbeidsrelasjoner og mangel på frihet i arbeidet kan utgjøre en helserisiko.» (Rugland, 2002).

Tidspresset oppstår når læreren opplever at arbeidsmengden er alt for stor. Spesielt nyutdannede kan oppleve at de må bruke særlig mye tid på planleggingsarbeid i en jobb

der det allerede er liten tid til alle oppgavene man skal få gjort i løpet av en dag. De fleste nyutdannede mangler erfaring og rutiner, og da er deres ressurser og egenskaper enda ikke blitt tilpasset de arbeidsoppgavene som de møter i løpet av dagen (Hollup & Holm, 2014).

3. Den tredje oppstår når du opplever at du har flere roller samtidig. Læreryrket i dag er preget av mer enn bare undervisning. En slik rollekonflikt kan oppstå i forbindelse med de mange ulike arbeidsoppgavene som en lærer har i løpet av en dag. En lærer er ikke kun en lærer, du skal også være pedagog, fagekspert, administrator, oppdrager, kollega og evaluerer. Det som skjer når disse rollene kommer i konflikt med hverandre er at det kan oppleves som vanskelig for læreren. Læreryrket har også fått en mer administrativ karakter, og dette er en side ved yrket som de nyutdannede ikke er særlig godt forberedt på (Hollup & Holm, 2014). I følge en undersøkelse fra USA, finner Meister & Melnick (2012) at kun 55 prosent av de nyutdannede lærerne føler at de er godt forberedt på de administrative oppgavene.
4. Den fjerde oppstår når man møter på konkurrerende forventninger fra ulike hold. Dette er også relevant i forhold til rollen som lærer. I de siste årene har «accountability» blitt svært synlig i norsk skole (Hollup & Holm 2014). «Accountability» vil komme til uttrykk slik at de som er ansvarlig for å gjennomføre oppgavene, også er ansvarlig for resultatene (Langfeldt, 2008). Dette kan føre til at lærere opplever kryssende forventninger, der lærerne selv gjerne er mer opptatt av at elevene lærer enn av resultater.

Informasjon om informantene

Informanter	Fiktive navn	Alder	Hvor lenge i yrket	Skolenivå
Informant 1	Hanne	36	3 år	VGS
Informant 2	Sunniva	33	5 år	Grunnskole
Informant 3	Alicia	31	2 måneder	Grunnskole
Informant 4	Tom	32	1 år	VGS

Informant 5	Kurt	27	7 måneder (fortsatt i yrket)	VGS
Informant 6	Elias	63	37 år (fortsatt i yrke)	VGS

Informant 1-4 er tidligere lærere, mens informant 5-6 som fortsatt er i yrket, er brukt som en kontrollgruppe. Inkludert i kontrollgruppen er Elias, som har lang erfaring i yrke, fordi vi ville høre litt om hvilke tanker han hadde angående frafall blant nyutdannede lærere. Kurt ble inkludert i kontrollgruppen fordi han selv er nyutdannet, og vi ønsket å se om visse tendenser gjelder for alle nyutdannede lærere og ikke bare for dem som har valgt å slutte. Kontrollgruppen brukes for at vi ved å sammenligne de to gruppene informanter skal kunne få et bredere perspektiv på emnet.

Med tanke på at vår problemstilling dreier seg om utfordringer i læreryrket fører til at nyutdannede lærere slutter vil vår analyse være preget av dette. Vi vil redegjøre for hvilke utfordringer som går igjen hos informantene våre, og deretter sette dette i en større sammenheng.

Informantenes erfaringer

Hanne oppga skolens voldsomme dokumentasjonskrav som en av de mest dominerende utfordringene i yrket. Hun nevner også praksissjokket som en utfordring for henne, der hun ble kastet ut i en 100 % stilling med ganske mange undervisningstimer. I denne tiden skulle hun ønske at en mentorordning var en realitet på hennes arbeidsplass.

«Det er veldig mye dokumentasjonskrav i skolen. Jeg brukte veldig mye tid på å dokumentere hver bidige ting. Selve undervisningstiden ble veldig liten synes jeg.»

Sunniva følte at hun aldri ble ferdig med jobben og hun tok det alltid med seg hjem. Hun sier videre at hun sov dårlig fordi hun hele tiden tenkte på planlegging. Hun satt med en følelse av at alt alltid kunne bli bedre. Hun følte at det som var godt nok, kanskje ikke var godt nok. Det

Sunniva så på som den største utfordringen var likevel mangel på ressurser som førte til at en ikke fikk hjelp til det en trengte hjelp til.

«Hvis det er for lite ressurser er det ikke greit at folk ikke lærer å lese og skrive når de går ut av tiende klasse.»

For Alicia handlet utfordringene i stor grad om manglende struktur. Hun følte at hun aldri fikk nok oversikt til å senke skuldrene og gjøre sine oppgaver. Hun forteller at skolen ikke hadde noe grep på det de drev med, og da forplantet det seg dårlig stemning blant de ansatte.

«Det endte da med at jeg fikk flere arbeidsoppgaver enn det som egentlig er en full stilling, så jeg endte opp med å jobbe nesten 14 timer hver dag, pluss i helgene for at det skulle gå rundt. Det var rett og slett i overkant mye av hva et menneske orker å leve med i lengden.»

Utfordringene som preget Tom var hvordan han skulle legge opp timene best mulig, og organisering av undervisning. Lærer-elev-relasjonen var også noe han så på som en utfordring.

«Det er vanskelig å vite hvor godt man skal prøve å bli kjent med elevene, elevene har jo sine grenser de også. De er jo mennesker. Du skal være der som en voksen person og en autoritet så langt det er mulig. Men elevene må få bestemme selv hvor langt de vil, de må ha litt makt i relasjonen mellom lærer og elev.»

Kurt synes at det å kunne tilpasse opplæringen er noe av det vanskeligste. Det krever utrolig mye tid å tilpasse undervisningen for alle faglige nivå.

«Jeg regnet med at i de første 2-3 årene ville fokuset være mer på det faglige, slik at tilpassingen ville komme ettersom at jeg ble mer erfaren. Sånn ble det ikke.»

Elias betrakter ikke læreryrket som en utfordring på lik linje som flere andre. Han forteller at læreryrket har endret seg fra å være mer fritt og selvstendig hvor en kunne disponere sin egen tid, til å bli detaljstyrt og byråkratisert.

«Jeg har egentlig ikke betraktet det som en utfordring i den forstand at det har vært problematisk og vanskelig. I hvert fall ikke til å begynne med, men nå har det jo blitt verre, og det handler om at yrket har endret seg. [...]I dag bruker man mer tid utenfor klasserommet enn det man gjør i klasserommet.»

Drøfting og teori

I følge Rizzo, Hous og Kirtzman er det en rollekonflikt som kan oppstå i læreryrket, og denne er knyttet opp mot at tid, ressurser og egenskaper ikke samsvarer med de forventningene som ligger i rollen. Dette er noe som Sunniva opplever når hun sier at hun alltid tok arbeidet med seg hjem. Dette sier også Alicia da hun forteller at hun i realiteten måtte jobbe 14 timer hver dag, i tillegg til helger. Som nevnt tidligere er det godt dokumentert at det finnes et tidspress i norske skoler (Skaalvik & Skaalvik, 2009), og mange lærere opplever da i likhet med Sunniva og Alicia at den tiden de har ikke strekker til, og at de ikke får tid til alle arbeidsoppgavene som de må få gjort i løpet av en dag. Sunniva beskriver videre at hun sov dårlig og at hun hele tiden tenkte på planlegging, i det lange løp kan dette føre til utbrenthet som er et kjent fenomen i stressende yrker. Alicia følte at hun aldri fikk senket skuldrene, og gjort sine oppgaver.

Praksissjokk er et fenomen de fleste har hørt, og i løpet av intervjuene kom det frem at alle informantene som har sluttet i yrket opplevde praksissjokket som problematisk. Moirs fase 2, vil vi påstå er en teoretisk beskrivelse av nettopp fenomenet praksissjokk. Fase 2 i Moirs teori omhandler mye det samme som ligger i praksissjokket. Fase 2 er overlevelse, og kan knyttes til blant annet Hanne sin opplevelse som lærer da hun opplever å bli kastet rett ut i 100 % stilling. De følelsene hun hadde angående dette stemmer overens med teorien som hevder at til tross for forberedelsene hun har vært gjennom kan hun føle seg overrumplet av realiteten ved å undervise. Tom, Alicia og Sunniva uttrykte også følelsen av å bli overrumplet av arbeidsoppgaver og lignende. På bakgrunn av dette vil vi tørre å påstå at disse fire har vært gjennom Moirs fase 2, overlevelse.

Videre i Moirs faser, etter fase 2, kommer fase 3, som omhandler desillusjoner (*skuffet i sine forventninger*). Videre kommer fase 4, foryngelse eller tilkvikning. Alicia som slutter i læreryrket allerede etter to måneder i yrket kan tenkes at aldri nådde fase 4, og dermed aldri fikk en ny og bedret motivasjon til å undervise etter å ha gått gjennom fase 3. I fase 3 mister nemlig mange motivasjon, stiller spørsmål til egen kompetanse og mister selvfølelse, og det er dermed mulig at Alicia falt av i fase 3 som er fasen etter seks til åtte uker med opp i mot konstant arbeid og stress.

For å prøve å beskrive mulige utfall for tidligere lærere og nåværende lærere har vi valgt å ta i bruk Eriksons psykososiale stadier³ som en forklaringsmodell. I denne sammenhengen kan det være relevant og trekke inn fasen *Voksne: Utvikling eller stagnasjon*. Her handler det om at voksne mennesker har behov for å føle at de er til nytte, for eksempel ved å ha en betydningsfull jobb. Dersom man føler at man er til nytte kan dette føre til utvikling. I motsatt fall, kan man oppleve følelsen av stagnasjon, altså det å stoppe opp som for eksempel kan forekomme dersom man mister jobben. Blant våre informanter som har sluttet eller som fortsatt er i læreryrket kan det se ut til at flere føler/følte mistillit knyttet til sin stilling. Da Hanne ble spurt om hvilke faktorer som var mest medvirkende til at hun valgte å slutte svarte hun:

« [...] Selvstendigheten i yrket og manglende tillit. Det er rett og slett problematisk. Bare det at lærerne skulle få gjøre den jobben som de trodde de skulle gjøre, som er å utdanne, undervise og lære bort, det forsvinner litt.»

Da Elias blir spurt om han føler det blir satt lite tillit til lærere svarte han:

«Ja, det er en voldsom byråkratisering. Mesteparten ser jo ikke dere men det er så mye skjemavelde og timetelling fra en annen verden, så vi mister mye av den selvstendigheten vi hadde.»

Alicia forteller dette om sin arbeidsdag: *«Så det var rett og slett i overkant mye av hva et menneske orker å leve med i lengden»*. Noe som kan ha ført til enda mer håpløshet for Alicia kan

³ Erikson er kjent for sin teori om personlighetsutvikling, og det er åtte faser som er knyttet til bestemte alderstrinn. Hver fase inneholder kriser og muligheter, og har betydning for hvordan en klarer seg videre i livet. (NDLA, Brønstad & Hårberg)

være tiltaket som ble gjort da hun henvendte seg til ledelsen på sin arbeidsplass for å prøve å forbedre sin situasjon preget av for mye arbeid.

«Jeg fikk beskjed om å sykemelde meg, også satte de inn en assistent som skulle være der i 3 uker bare for å avlaste en liten periode, men det mente jeg ikke var nok da for det var en elev i klassen min som hadde krav på en assistent hele tiden. Og assistenten til denne eleven ble brukt som vikar i andre klasser. Ja, så det var et halvhjertet forsøk på tiltak, men ledelsen var også ekstremt overarbeidet, de hadde også alt for mye å gjøre».

Alicia og Hanne har begge sluttet i yrket, mens Elias fortsatt er i yrket. Han sier at selv om han fortsatt er lærer og trives i selskap med elevene, har han vurdert å slutte som lærer flere ganger. Mistilliten som er knyttet til lærere kan føre til en følelse av håpløshet og kan muligens være en medvirkende faktor til at de slutter i jobben sin. Dette kan sannsynligvis føre til stagnasjon hos den enkelte fordi de kan føle seg mislykket i arbeidet sitt, og at de ikke er til nytte i den graden de ønsker. De fleste informantene har oppgitt for mye arbeid og dokumentasjonskrav som grunner til at de ikke lenger ønsker å være lærere. Dette tar over den gleden de får av å undervise. Dokumentasjonskrav er noe de fleste forbinder med mistillit, og mangel på tillit kan antakeligvis gjøre at flere lærere føler seg unyttig og kontrollert i arbeidet sitt. Dette kan påvirke en videre i livet dersom utfallet i fasen *Voksen: Utvikling eller stagnasjon*, blir stagnasjon.

Bekrefting og avkrefting av hypoteser

«Nyutdannede læreres forventninger blir ikke oppfylt på arbeidsplassen.»

I løpet av våre intervjuer spurte vi hver av informantene om de forventningene de hadde til læreryrket, og om de ble oppfylt. Dette fikk vi en del interessante svar på. En av våre hypoteser var «nyutdannede læreres forventninger blir ikke oppfylt på arbeidsplassen.», og dette ser ut til å stemme godt overens med det informantene våre oppga. For eksempel Hanne, som hadde forventet at undervisningstiden og rettelarbeidet skulle være hennes hovedoppgaver. I stedet opplevde hun det veldig store dokumentasjonskravet i skolen, og dette førte til at hun måtte bruke veldig mye tid på å dokumentere i stedet for å undervise. Kurt, som fortsatt er i yrket, oppga noe lunde det samme som Hanne. Kurt oppga også at en av de største overraskelsene med yrket var

all dokumentasjonen. Hanne sier blant annet at:

«Selve undervisningsbiten ble veldig liten syns jeg.»

Også Sunniva opplevde at ting ble litt annerledes enn hun hadde sett for seg. Sunniva hadde forventet at læreryrket skulle være stressende, men at det skulle bli veldig kjekt også. Men når hun begynte i yrket viste det seg til å bli mer stressende enn det var verdt.

«Det ble alt for mye stress og for at en da skulle overleve, måtte en bare finne seg en ny jobb.»

Også forventningene til Elias, som fortsatt er i yrket, ble ikke oppfylt når han var nyutdannet. Når Elias begynte i yrket for 37 år siden hadde han store forventninger til yrket, både om bra lønn, bra status og lange ferier. Når han derimot begynte i yrket så han at ting var slett ikke slik han hadde håpet på. Elias mener at alle disse tingene knyttet til status, lønn og arbeidstid var en skuffelse. Likevel er han fornøyd i jobben, hvert fall med tanke på at han syntes det er gøy å jobbe med ungdom.

«[...] Men alt gikk jo rett i dass. Det var dårlig lønn, dårlig status og ikke lange ferier.[...] Med alle disse tingene som knytter seg til yrke, så var det en skuffelse, eller, det har blitt verre og verre da.»

Fordi at alle informantene har oppgitt at de forventningene dine hadde ikke ble møtt opp i en varierende grad, kan vi si med en ganske stor sikkerhet at denne hypotesen stemte. Det faktum at vår kontrollgruppe også opplevde at forventningene ikke ble møtt på arbeidsplassen sikrer også vår hypotese ytterligere.

«Manglende oppfølging er en av hovedårsakene til at nyutdannede lærere slutter.»

Alle informantene vi har snakket med har et forhold til oppfølging, eller mangel på sådan. En av våre hypoteser var «manglende oppfølging er en av hovedårsakene til at nyutdannede lærere slutter.» Kurt, som fortsatt er i yrket har hatt en mentorordning på sin arbeidsplass. Da hadde han

en lærer som hadde mer erfaring som også hadde et ekstraansvar for Kurt. Kurt sier at det er veldig fint ettersom at han da får spurt om alt han lurer på. Dette tror vi er ganske viktig for en nyutdannet lærer. De informantene som har sluttet derimot, har ikke opplevd noe form for mentorordning o.l., eller så har de hatt en slik ordning som ikke har vært særlig effektiv. F.eks. Alicia som sier hun fikk mast seg til en slik ordning, men at den i realiteten ikke fungerte. Også Tom sier han hadde en slik ordning, men at den var ganske ineffektiv ettersom at han ikke engang var helt sikker på hvem som var hans fadder. Hanne og Sunniva oppga at de aldri hadde tilbud om en slik ordning, bortsett fra Sunniva som hadde det i et år da hun underviste på en annen skole.

I vår hypotese skrev vi at vi trodde denne mangelen på slike ordninger var en av hovedårsakene til at nyutdannede lærere slutter, dette vil vi verken bekrefte eller avkrefte hundre prosent. Vi vil si at dette definitivt er en årsak, ettersom at de første årene i yrket kan virke vanskelig for mange. For eksempel hadde Hanne dette å si om saken:

«Så det er ganske intenst, altså du står litt aleine. Tror kanskje jeg savnet å ha en form for mentor, noen du kunne spørre og få støtte fra.»

Likevel vil vi ikke si at dette er en hovedårsak, men at det definitivt er en årsak vil vi bekrefte. Men det som de fleste nevner som hovedårsaker er ikke manglende oppfølging, men heller årsaker som stress, at man alltid måtte ta med seg arbeidet hjem, dokumentasjonskrav o.l.. Derfor vil vi ikke bekrefte denne hypotesen, men det blir også feil å avkrefte den komplett ettersom at det er en årsak som blir nevnt hos mange av våre informanter.

«Mange lærere opplever praksissjokk.»

Vi har spurt våre informanter om de kjenner seg igjen i fenomenet praksissjokk. En av våre hypoteser lyder slik: «Mange lærere opplever praksissjokk». Da vi spurte de som hadde sluttet i yrket om dette, fikk vi en del interessante svar. Alicia kaller praksissjokk for «rovdrift», hvor hun da fortsetter med å si:

«Jeg var meget overrasket over hvor omfattende jobb jeg fikk, jeg var ikke forberedt på å jobbe 70 timer i uken, men det ser jeg ikke for meg at noen andre i hvilken som helst annen jobb er heller.»

Hanne fikk føle på praksissjokket da hun ble kastet ut i en 100 % stilling, med for mange undervisningstimer, «*Det blir ganske intenst, altså du står litt aleine.*»

«*Det blir jo ikke sånn som du forventer i det hele tatt når du kommer ut i jobben fordi du får kjempe masse ansvar og veldig lite veiledning*» sa Sunniva da vi spurte henne om praksissjokk. Tom sa at han opplevde praksissjokk veldig i begynnelsen, hvor han heletiden måtte lage planer og organisere jobben sin, samtidig som han hadde timer. Da vi spurte Kurt og Elias som fortsatt er i yrket om de kunne kjenne seg igjen i fenomenet praksissjokk svarte de begge at det ikke var noe de hadde lagt særlig merke til.

Med dette kan vi da konkludere at vi ikke kan med sikkerhet bekrefte denne hypotesen. Dette er fordi vi har et ganske lite antall av informanter, og vi vil da ikke trekke en slik slutning utfra våre egne funn. Det vi derimot kan si er at i forhold til våre informanter stemmer det ganske godt. Det viste seg også en tendens der de lærerne som sluttet opplevde et praksissjokk, mens vår kontrollgruppe, som fortsatt er i jobb, ikke la noe særlig merke til dette. Med det vil vi verken bekrefte eller avkrefte denne hypotesen hundre prosent.

Konklusjon

Etter en omfattende forskningsprosess har vi kommet frem til at enkelte utfordringer i læreryrket definitivt påvirker frafall blant nyutdannede lærere. Hver enkelt informant hadde sine utfordringer, men visse tendenser gikk igjen hos de fleste. Det voldsomme dokumentasjonskravet til videregående- og grunnskolelærere blir nevnt av fire av de seks informantene, og er dermed en av faktorene vi vil tørre å påstå er en av de større utfordringene. En annen utfordring som til en viss grad skiller seg fra flertallets meninger, er utfordringen knyttet til tilpasning og organisering av opplæring og undervisning. I tillegg er den store arbeidsmengden også en dominant faktor knyttet til lærernes utfordringer, både for de tidligere lærerne, og de nåværende. På bakgrunn av dette finner vi at det gjerne ikke er en spesiell utfordring som fører til at flere lærere velger å slutte etter kort tid i yrket. Derimot vil vi hevde at det er en kombinasjon av flere ting som i bunn og grunn medfører det høye frafallet blant de nyutdannede lærerne. Vel og merke er det ulike kombinasjoner knyttet til de ulike informantene, til tross for at man finner fellesnevnerne som dokumentasjonskrav og for krevende arbeidsmengder med tanke på antall timer og innholdet i

deres gjøremål. Skolens fremtid ligger i våre hender, og for å sikre en fremtidig skole burde det høye frafallet blant våre nyutdannede lærere være en tankevekker. De er en betydelig ressurs i et informasjonssamfunn som Norge, og med alt det gode arbeidet de gjør, burde vi ta vare på dem. Tema har vært i media opptil flere ganger, og vært diskutert. Med dette er det på tide å ta tak i de utfordringene en ser er mest utbredt, og arbeide mot en bærekraftig utvikling innenfor læreryrket. Om det høye frafallet fortsetter vil vi gå en uforutsigbar tid i møte, men dette kan vi absolutt gjøre noe med. Skolehverdagen trenger motiverte og gode lærere, og ved å ta tak i årsakene til at lærerne stadig blir færre, vil vi sikre fremtidens skole.

Litteraturliste

Aahlin, P., (2010) s.35-40. Utdanningsforbundet. «Læreryrkets status i fritt fall»

https://www.utdanningsforbundet.no/upload/Tidsskrifter/Bedre%20Skole/BS_nr_2_10/2-10_Aahlin.pdf

[Lesedato: 12.04.15]

Andreassen, K., (2014), «Lærernes arbeidstid.»

<http://www.trollheimsporten.no/laerernes-arbeidstid.5523106-150706.html>

[Lesedato: 14.04.15]

Bakkeli, B., BT. (2014) «Vil fjerne tidstyver i skolen.»

<http://www.bt.no/nyheter/lokalt/Vil-fjerne-tidstyver-i-skolen-3259713.html>

[Lesedato: 12.04.15]

Braathen, F., Brønmo, H., Sjøberg, J. (2015) Aftenposten, «Yrket som falt fra statustoppen»

<http://www.aftenposten.no/okonomi/Yrket-som-falt-fra-statustoppen-7873572.html>

[Lesedato: 12.04.15]

Brønstad, A. B. & Hårberg, G. B., NDLA,

<http://ndla.no/nb/node/3987>

[Lesedato: 14.04.15]

Byråkrati. Wikipedia. (2014)

<http://no.wikipedia.org/wiki/Byr%C3%A5krati>

[Lesedato: 12.04.15]

Caspersen, J. & Raaen, F. D. (2010). Nyutdannede læreres første tid i yrket - en sjokkartet opplevelse?

Dahlback, I. T., & Skille, Ø. B., NRK. (2013) «En av tre ferske lærere dropper ut av yrket.»

<http://www.nrk.no/norge/laerere-dropper-ut-av-yrket-1.10934471>

[Lesedato: 14.04.15]

Damsgaard, H. L. (2007). Når hver time teller: muligheter og utfordringer i en profesjonell skole. Oslo:

Cappelen akademisk forlag

Fakta om lærernes arbeidstidsavtale, Utdanningsforbundet, (2013)

<https://www.utdanningsforbundet.no/Hovedmeny/Lonn-og-arbeidsvilkar/Tariffavtaler/KS/Arbeidstid-i-skolen/Fakta-om-larernes-arbeidstidsavtale/>

[Lesedato: 21.04.2015]

Frykter ny arbeidstidsavtale vil føre til lærerflukt. Norsk lektorlag. (2013)

<http://www.norsklektorlag.no/nyhetsarkiv-2013/frykter-ny-arbeidstidsavtale-vil-fore-til-larerflukt-article1138-256.html>

[Lesedato: 14.04.15]

Føinum, M., Hansen, C., Lilletvedt, A. S., & Moltubakk, B. (2009). Skolelederens betydning i arbeidet med å beholde nyutdannede lærere i yrket. Universitetet i Oslo.

Gabrielsen, J. S. (2014). Lærerlekkasjen, Høgskolen i Oslo og Akershus.

GNIST – stabile tall for læreryrkets status. Norsk lektorlag, (2012)

<http://www.norsklektorlag.no/nyhetsarkiv-2012/gnist-stabile-tall-for-lareryrkets-status-article813-248.html>

[Lesedato: 12.04.15]

Hanssen, B. & Helgevold, N. (2010). Å trå over dørstokken. Ny som lærer - sjansespill og samspill (s. 217-234). Trondheim, Tapir Akademisk Forlag

Haug, I P., Kvalifisering til læreryrket (s. 315-339). Oslo: Abstrakt Forlag AS.kling. Bergen Fagbokforlag

Hollup, K. & Holm, M. S. (2014). Hvorfor slutter nyutdannede lærere? Masteroppgave ved Institutt for lærerutdanning og skoleforskning, Universitet i Oslo.

Kolltveit, I. (2012). Frafall i videregående utvikling, hvordan kan skolen møte denne utfordringen? Universitetet i Oslo.

Laastad, S., (2009). «Trivsel, stress og utmattelse blant lærere – en paradoksal kombinasjon.»

<http://lektorlaastad.blogspot.no/2009/03/trivsel-stress-og-utmattelse-blant.html>

[Lesedato: 14.04.15]

Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven). Lovdata, (2005)

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-62?q=arbeidsmilj%C3%B8loven+arbeidstid#KAPITTEL_10

[Lesedato: 14.04.15]

Lund, E., (2013), «Nøkkeltall for grunnskolen t.o.m. skoleåret 2013/2014»

https://www.utdanningsforbundet.no/upload/Publikasjoner/Faktaark/Faktaark%202014/Faktaark_2014.01.pdf

[Lesedato: 14.04.15]

Læreren, Rollen og utdanningen. Regjeringen, (2008-2009)

<https://www.regjeringen.no/contentassets/dce0159e067d445aacc82c55e364ce83/no/pdfs/stm200820090011000dddpdfs.pdf>

[Lesedato: 14.04.15]

Læreryrkets status påvirker lærerstudiet. Norden, (2010)

<http://www.norden.org/no/aktuelt/nyheter/laereryrkets-status-paavirker-laererstudiet>

[Lesedato: 12.04.15]

Meister, D. G. & Melnick, A. S. (2012). National New Teacher Study: Beginning Teacher's Concerns. Action in Teacher Education.

Moir, E., New Teacher Center. (2011) «Phases of first-year teaching.»

<http://www.newteachercenter.org/blog/phases-first-year-teaching>

[Lesedato: 14.04.15]

Nilssen, D., VG.(2012) «Norge kan mangle 18.000 lærere om åtte år»

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/skole-og-utdanning/norge-kan-mangle-18-000-laerere-om-aatte-aar/a/10061426/>

[Lesedato: 14.04.15]

Ramberg, P. (2011). PPU – utfordringer og mulige tiltak

Rugland, E. (2002). Utbrenthet rammer flere.

<http://forskning.no/psykiske-lidelser-arbeid-organisasjonspsykologi/2008/02/utbrenthet-rammer-flere>

[Lesedato: 13.04.15]

Ryste, H., BT. (2011) «Jeg må planlegge når jeg skal gå på do.»

<http://www.bt.no/nyheter/lokalt/--Jeg-ma-planlegge-nar-jeg-skal-ga-pa-do-1754962.html>

[Lesedato: 12.04.15]

Røsjø, B., Forskning. (2014) «Tidspress fører til at motiverte lærere vil slutte.»

<http://forskning.no/menneskekroppen-stress-pedagogiske-fag-skole-og-utdanning/2014/06/tidspress-forer-til-motiverte>

[Lesedato: 14.04.15]

Sand, T. & Storhaug, M. (2011). Mentor for nye lærere. Oslo, Cappelen Damm akademisk.

Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2012). Skolen som arbeidsplass: trivsel, mestring og utfordringer. Oslo Universitetsforlag

Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2009). Trivsel, stress og utmattelse blant lærere. En paradoksal kombinasjon. Bedre skole (1), 30-37.

Tønnessen, L. K. B. (2011). Norsk utdanningshistorie: en innføring med fokus på grunnskolens utvikling

Østerbø, K., & Ryste, H., BT. (2011) «Hjelp – De drukner i papirer.»

<http://www.bt.no/nyheter/lokalt/Hjelp---de-drukner-i-papirer-1754971.html>

[Lesedato: 12.04.15]

Bilder:

<http://www.dagbladet.no/2014/08/18/kultur/lererstreik/lererstreiken/debatt/debattinnlegg/34842822/>

[Nedlastingsdato: 14.04.15]

Vedlegg

Intervjuguider

Lærere som fortsatt er i yrket

1. Informasjon om informanten
 - a. Alder
 - b. Kjønn
 - c. Generelt om utdanning
 - d. Hvor lang utdanning?
 - e. Gikk du rett i jobb?
 - f. Hvor jobber du? Barneskole/ungdomsskole/vgs
 - i. Evt. Har du jobbet på andre skolenivå/ evt. En annen skole?
 - ii. Hva er annerledes?
 - iii. Hvilket klassetrinn har du vært lærer på?
 - g. Hvor lenge har du vært i læreryrket?
2. Bakgrunn
 - a. Hvorfor utdannet du deg som lærer?
 - b. Hvilke forventninger hadde du til læreryrket?
 - c. Ble det annerledes enn du hadde sett for deg?
3. utfordringer i yrket
 - a. Møtte du noen utfordringer når du var nyutdannet selv? (Har du møtt noen utfordringer det siste året?)
 - i. Evt. Hva?
 - ii. Hva var de største utfordringene?
 - iii. Var det en av utfordringene som var med dominerende enn andre?
 - iv. Mente andre det samme?
 - b. Har du noen gang vurdert å bytte yrke?
 - c. Kjenner du deg igjen i fenomenet praksissjokk?
4. Veiledning/ledelse
 - a. Har dere fadderordninger o.l. på din arbeidsplass?
 - b. (Henvendte du deg til ledelse angående noen av utfordringene?)
 - i. Evt., ble det gjort tiltak for å forbedre din situasjon?
 - ii. Hvilke?

5. Arbeidsmiljø?
 - a. Har du blitt/blir du utsatt for mye press?
 - i. Fra andre lærere?
 - ii. Foreldre
 - b. Er det et godt arbeidsmiljø på din arbeidsplass?

Kjenner du noen som har sluttet, eller som synes læreryrket tøffere enn de hadde trodd?

6. Generelt
 - a. Hvorfor tror du det er så høyt frafall blant nyutdannede lærere i dag?
 - b. Hva tror du skal til for nyutdannede lærere skal bli i yrket sitt?
 - c. Tror du oppfølging til nyutdannede lærere har mye å si for om de blir værende i yrket?
 - i. Evt., hvorfor?
 - d. Er det noe du vil legge til som du føler du ikke har fått sagt?

Lærere som har sluttet

1. Informasjon om informanten
 - a. Alder
 - b. Kjønn
 - c. Generelt om utdanning
 - d. Hvor lang utdanning?
 - e. Gikk du rett i jobb?
 - f. Hvor jobbet du? Barneskole/ungdomsskole/vgs
 - g. Hvor lenge har du vært i læreryrket?
 - h. Hvilket klassetrinn har du vært lærer på?
2. Bakgrunn
 - a. Hvorfor utdannet du deg som lærer?
 - b. Hvilke forventninger hadde du til læreryrket?
 - c. Ble det annerledes enn du hadde sett for deg?
3. utfordringer i yrket
 - a. Hvorfor valgte du å slutte?
 - b. Hva var de største utfordringene?
 - c. Var det en av de utfordringene som var mer dominerende enn andre?
 - d. Mente andre det samme?
 - e. Hvilke faktorer har vært mest medvirkende til at du valgte å slutte i læreryrket?
 - f. Kjenner du deg igjen i fenomenet praksissjokk?
4. Veiledning/ledelse
 - a. Har dere hatt fadderordninger o.l. på din arbeidsplass?
 - b. Henvendte du deg til ledelsen angående din situasjon?
 - c. Ble det gjort tiltak for å forbedre din situasjon? Evt. Hvilke?
5. Arbeidsmiljø

- a. Viste dine kollegaer forståelse for ditt valg?
- b. Ble du utsatt for mye press?
 - i. Fra andre lærere?
 - ii. Foreldre?
- c. Var det et godt arbeidsmiljø på din arbeidsplass?

6. Generelt

- a. Hvorfor tror du det er så høyt frafall blant nyutdannede lærere i dag?
- b. Hva tror du skal til for at nyutdannede lærere skal bli i yrket sitt?
- c. Tror du oppfølging til nyutdannede lærere har mye å si for om de blir værende i yrket?
 - i. Evt. Hvorfor?
- d. Hvor jobber du nå?
 - i. Hva er annerledes i dette yrket?
- e. Kunne du tenke deg å gå tilbake i læreryrket?
 - i. Hva skal til for at du skulle tenke deg det?
- f. Er det noe du vil legge til som du føler du ikke har fått sagt?

Intervjuer

Intervju med Informant 1: «Hanne»

Hvor gammel er du?

- Jeg er 36.

Hva er din utdanning?

- Jeg har bachelor i kultur- og samfunnsvitenskap fra universitetet.

Hvor lang er denne utdanningen?

- Jeg har vell egentlig 5 år på universitetet. Jeg har Bachelor og et år med praktisk pedagogisk utdanning. Og så noe tilleggsutdanning da. Men bacheloren er vell 3år.

Begynte du rett i jobb etter du var ferdig med utdanningen din?

- Ja, mhm.

Hvor jobbet du da?

- «Fiktivt navn» videregående skole.

Hvor lenge har du da vært i læreryrket?

- 3år.

Og hvilke klassetrinn var du på?

- Første og andre.

På videregående?

- Ja.

Hvorfor utdannet du deg som lærer?

- Det var egentlig bare at jeg hadde lyst til å undervise. Også hadde jeg vell lyst til å studere språk, og så var det helst lærer som var det mest aktuelle.

Hadde du da noen forventninger til læreryrket?

- Ja, det hadde jeg nok. Jeg hadde vell forventet at vi skulle bruke mest tid på undervisningen og på elevene, for det var liksom undervisningstiden og det rettarbeidet som skulle være hovedgreien.

Ja, ble det noe annerledes enn det du hadde sett for deg?

- Ja, altså det er veldig mye dokumentasjonskrav i skolen. Så jeg brukte veldig mye tid på å dokumentere hver bidige ting. Selve undervisningsbiten ble veldig liten syns jeg.

Hvorfor valgte du da å slutte?

- Vi snakker om praksissjokket når du begynner som lærer. At du kommer rett ut fra skolen og så er det et sånn veldig sjokk når du blir kastet ut i det og jobber hundre prosent stilling med ganske mange undervisningstimer. Så det er ganske intenst, altså du står litt alene. Tror kanskje jeg savnet og ha nesten en form for mentor, noen du kunne spørre, og få støtte fra. Kanskje ha en litt redusert undervisningsstilling, men allikevel en 100 prosentstilling men der du kanskje og kunne bruke tid men en eller annen form for mentor. Så det ble bare, det følte ut som at du brant lyset i begge ender. Du får liksom veldig mange krav fra, det var jo fylkeskommunen i mitt tilfelle som hadde krav om at man skulle bruke så og så mange timer hvert semester på ulike prosjekter. Den tiden til å forberede deg og etterarbeid og kontakten med elevene krympet inn stadig vekk i forbindelse med disse her prosjektene som man ble pålagt og dokumentasjonskravene og de tingene der. Den tiden som man egentlig kunne brukt til å forberede seg den ble liksom mindre og mindre.

Hvilke av disse utfordringene var størst?

- Tror det var dokumentasjonskravet som jeg syns er litt voldsomt.

Er det andre som mente det samme som deg?

-Ja, det er det.

Hvilke faktorer har vært mest medvirkende til at du valgte å slutte i læreryrket?

- Ja, jeg tror det er dokumentasjonskravene. Selvstendigheten i yrket og manglende tillit fra

sentral(ett eller annet). Det er rett og slett problematisk. Bare det at lærerne skulle få gjøre den jobben som de trodde de skulle gjøre, som er å utdanne, undervise og lære bort, det forsvinner litt.

Så, dere hadde ingen fadderordninger eller mentorordninger eller noe liknende på din arbeidsplass?

- Nei.

Henvendte du deg til ledelsen angående situasjonen du var i?

- Nei, det vet jeg vel ikke om jeg gjorde. Det er litt sånn at ... sånn er det bare. Det er liksom bare til å stå i yrket i noen år og så finner du ut av det. Det var ikke noe jeg følte at de kunne endre på selv om jeg hadde henvendt meg til de.

Hadde du tenkte lenge på det før du valgte å slutte?

- Ja, det tenkte jeg nok en stund på.

Ble det gjort noen tiltak for å forbedre din situasjon?

- Fra ledelsen tenker du på? Nei, tror ikke de hadde makt over akkurat det heller, til å gjøre noe med det.

Viste kollegaene dine forståelse for ditt valg?

- Ja, ja, definitivt.

Så de støttet deg?

- Mhm.

Ble du utsatt for mye press? Fra andre lærere eller foreldre eller noe sånt?

- Nei, det syns jeg ikke.

Syns du at det var et godt arbeidsmiljø på din arbeidsplass?

- Ja, middels, tenker jeg. Det er både ja og nei. På noen avdelinger så var det de som jobbet med noen fag. I mine så var det ganske godt samhold og sånn. Det var en type plass at du var veldig selvstendig, på godt og vondt, med den jobben du gjorde. Det var ikke sånn veldig mye utveksling faglig sett og det var få lærere som hadde mine fag, så det var et veldig lite fagmiljø da på mine fag.

Hvorfor tror du at det er et så høyt frafall blant nyutdannede lærere?

- Tror det er, altså det praksissjokket som man snakker om. Man blir kastet ut i det og står liksom litt alene. Det er en veldig tung start.

Hva tror du skal til for at nyutdannede lærere skal bli i yrket?

- Jeg tror at en mentorordning, det at man hadde hatt en hundreprosentstilling, men som en del av mentorordningen at man har færre undervisningstimer. Sånn at undervisningstimene dine tilsvarer kanskje bare en 75 prosentstilling og at resten av de 25 prosentene kan gå på litt veiledning og at man kan ha en form for fadder eller mentor. At man har redusert undervisningsstilling eller færre undervisningstimer enn man ellers ville hatt.

Tror du at for at det skal bli bedre så må det skje noe høyere oppe i systemet, f.eks. politiske forandringer?

- Ja, det tror jeg. Jeg tror alt starter der. Dreininger har gått litt feil vei, sant fra at du er veldig selvstendig og at det er en tillit til den jobben lærerne gjør til en veldig skepsis og at ting skal reguleres ned til den minste detalj og det er liksom, jeg opplever det som at det er en manglende tillitt til at lærerne gjør den jobben de skal. Min erfaring er hvert fall at det er en rådende holdning om at det er mange lærere som mangler kompetanse, men alle jeg har jobbet med er utrolig samvittighetsfulle og legger ned enormt mye tid i den jobben de gjør. Så det er kanskje litt sånn manglende tillitt og det med alt dokumentasjonskravet. Det er jo og noe som kommer fra sentralt hold, og egentlig som er gjennomgående for det hele, at dokumentasjonskravene blir høyere og høyere.

Så tror du da at oppfølging til nyutdannede lærere har mye å si for at de skal bli i yrket?

- Ja, jeg tenker at det har noe å gjøre med å bli litt tryggere i rollen som ny lærer. Det er jo veldig mye nytt på en gang, det er litt sånn at man skal være en leder, klasseledelse, og det handler om det å formidle den kompetansen man sitter på, samtidig som det er undervisningsopplegg, det å vite hvilke undervisningsopplegg som fungerer i ulike grupper. Det er jo ikke bare å kjøre det samme undervisningsopplegget i forskjellige fag. Det å ha noen å hjelpe en underveis, at man ikke sitter med en følelse at man må finne opp krittet på nytt.

Hvor jobber du nå da?

- Nå jobber jeg i forsikring.

Hva er annerledes i dette yrket?

- Alt, pedagogikken kan man jo få bruk for i alt nesten tror jeg, i alle yrker. Det er noe helt annet det jeg holder på med nå.

Er det bedre der du jobber nå?

- Ja, det syns jeg. Jeg savner kanskje det å styre hverdagen min litt selv. Men det er veldig annerledes enn å være lærer.

Får du noe oppfølging i det nye yrket ditt?

- Ja, det gjør du definitivt.

Kunne du da tenke deg å gå tilbake til læreryrket?

- Altså, jeg savner å undervise, men sånn som skolen er organisert i dag så er det ikke aktuelt. Og heller ikke med de signalene som vi får fra regjering og skoleledelse og sånne ting, det er en dreining i en retning som jeg ikke kunne tenkt meg å være en del av. Jeg ville ikke gått tilbake til læreryrket sånn som det er nå.

Intervju med Informant 2: «Sunniva»**Hvor gammel er du?**

- 33, er jeg akkurat nå.

Hvilken utdanning har du?

- Jeg har lærerskole, 4 år med vekt på realfag, kristendom grunnfag, noen mellomfag, noe datafag, Ex fil, studentveiledning og noe kjemi.

Hvor lang er utdanningen din?

- Til sammen 6-7 år.

Når du var ferdig med lærerutdanningen, gikk du rett ut i jobb da?

- Ja.

Hvor lenge har du jobbet som lærer?

- 5 år.

Hvorfor utdannet du deg som lærer?

- Fordi jeg ikke kom inn på sivilarkitekt, så jeg måtte ha noe i mellomtiden, så da tenkte jeg jaja lærer er jo greit. Og neste år når jeg skulle søke igjen tenkte jeg jaja jeg kan jo bare bli ferdig med lærerutdanningen.

Hvilken forventning hadde du til læreryrket?

- Nei altså jeg trodde det skulle være stressende, men trodde også at det skulle bli veldig kjekt

også, med fulle dager og masse elevoppfølging.

Hvilket klassetrinn underviste du på?

- Jeg var mest på ungdomskolen og litt på barneskolen også.

Hvorfor valgte du å slutte?

- Det ble for stressende, det var egentlig det som var hovedgrunnen. Det ble alt for mye stress og for at en da skulle overleve måtte en bare finne seg en ny jobb.

Hva var de største utfordringene?

- En blir aldri ferdig med jobben, du tar det alltid med deg hjem og sitter og tenker på det på kveldstid og sover dårlig fordi du tenker at du må planlegge noe, for du bli jo aldri ferdig å planlegge og ting kan jo alltid bli bedre. Så det er jo da å finne ut hva som er godt nok og det er ikke alltid godt nok er det som er godt nok. Hvis det er for lite ressurser for eksempel så er jo det ikke greit at fol ikke lærer å lese eller skrive når de går ut av tiende. Så til slutt så fant jeg ut at her måtte det gjøres noe, jeg gikk bare rundt å var sint og sur, og da må en gjøre noe annet.

Så hvilken av utfordringene var den dominerende?

- Jeg syntes hovedproblemet er at det er for lite ressurser, slik at en får ikke hjelp til det en trenger hjelp til og derfor blir det for mye stress inn mot det da.

Tenker du at dere burde hatt assistenter eller lignende?

- For eksempel, eller andre lærer som kan komme inn og gjøre en jobb i klassen eller jobbe med elever og sånne ting da. Men når det ikke er ressurser til det så, ja må man enten bestemme seg for å gjøre en dårligere jobb eller så må en bare slutte. Og da tok jeg den siste.

Var det noe forskjell fra barneskole til ungdomsskole?

- Nei nå var jeg aldri kontaktlærer på barneskolen, så jeg vet ikke. Jeg hadde bare noen timer der. Så da er det litt vanskelig å uttale seg.

Men det blir vel kanskje litt mer slitsomt hvis du er kontaktlærer, er ikke det mer ansvar?

- Jo, du har mer ansvar da, absolutt.

Var det andre på arbeidsplassen din som følte mye det samme som deg?

- Ja, det er veldig mange.

Ble det annerledes enn hva du hadde sett for deg?

- Lærerjobben? Ja, mye mer stressende. Du får ikke tid til å gjøre det du skal i det hele tatt, du jobber hele tiden.

Så du får liksom ikke fritid da?

- Ja, du tenker på det og ting som skal gå i orden går ikke i orden, så det er kanskje også litt for dårlige system også rundt omkring. Så ting blir ikke fanget opp og ting går ikke som det skal.

Følte du mye press fra eksempel lærere og andre foreldre?

- Litt men ikke så mye der egentlig, de fleste andre lærere er jo støttende og hjelper til det de kan. Så jeg syntes ikke det var så mye press derifra egentlig.

Har dere hatt sånn fadderordning eller lignende?

- Nei, men i «fiktivt sted» første året mitt så kom jeg med i en sånn fadderordning, sånn at nyutdannede skal få støtte. Så da fikk jeg inspektøren som pratet og pratet og pratet og aldri lyttet og aldri hadde noen av mine fag og du kunne aldri spør et spørsmål, og det var helt ubrukelig. så han ble min mentor, vi fikk ikke lov til å velge og han som jeg ville ha, som jeg gikk masse til å spurte om hjelp han fikk ingen ressurser til det da. Så det fungerte jo ikke i det hele tatt, og så måtte en ta det i tillegg til vanlig undervisning. Vi fikk ingen fritid til det, så da gikk det jo ikke. Så det ramlet jo bare ut.

Så du følte at den fadderordningen ikke gjorde så veldig nytte av seg?

- Ikke den som vi hadde, den var ikke god nok. Men ideen er kjempe god og det burde det absolutt være.

Så i «fiktivt sted» der du jobbet var det andre som også følte at det ikke fungerte?

- Ja, det gjorde de. Vi var misfornøyde alle sammen, men slik det er nå også, de fleste skoler er jo oppfordret til å ha det men det fungerer jo veldig sjeldent godt, for det blir ikke satt av nok tid tror jeg.

Så du har jobbet som lærer i «fiktivt sted»?

- Ja, i «fiktivt sted 1» i 2 år og i «fiktivt sted 2» i 5 år og ett år i utlandet.

Var det likt når du var i utlandet da?

- Nei, nei det var ikke likt. I «fiktivt sted i utlandet», nei det var drit. I forhold til Norge så var det ja.., det var kjempe fancy privatskole, der du var leid inn for å bare gjøre noe og hvis de ikke likte det så sparket de deg. Og så kom de inn å tok sånne kontroller av klasserommet ditt og filmet deg og ja, hvis elvene gjorde det for dårlig så klaget foreldrene og så ble du kalt inn på teppearbeid, du må gi mer poeng til denne eleven, så sier en jo bare hallo han er jo kjempe dårlig, men nei han må ha mer poeng, hvis ikke slutter han. Ja.. så det var jo ikke akkurat stabilt.

Vi har lest litt om det fenomenet praksis sjokk, er det noe du kjenner deg igjen i?

- Ja, det er jo det, det blir jo ikke sånn som du forventer i det hele tatt når du kommer ut i jobben

fordi du får kjempe masse ansvar og veldig lite veiledning. Så det stemmer, så det er jo en grunn til at lærere slutter i løpet av de første tre årene.

Vi snakket med en tidligere lærer og hun syntes at det ordet praksissjokk var litt feil å bruke, hun følte at dette ordet la alt over på lærereene, men hun mente at det var oftest systemet sin feil når lærere slutter.

- Ja, for de som kommer ut, de aller, aller fleste lærerstudenter er superengasjerte, de brenner for jobben og de har kjempe lyst til å gjøre det bra og når du da ikke får tid til å forberede deg skikkelig, så går det jo ikke. Så da blir man ho sittende og jobbe døgnet rundt og så blir det jo et sjokk, men det er jo ikke studenten sinn skyld, de vil jo veldig gjerne veldig mye. Nesten alle tilfeller, emn så går det jo ikke i lengden. Jeg ser jo det nå når jeg har byttet jobb så har jeg full opplæring og full oppfølging og det er jo en mye enklere jobb enn lærer.

Når du tenkte på å slutte, henvendte du deg til ledelsen?

- Ja jeg prøvde jo litt sånn først, men det er jo lit sånn, det er jo ikke første gangen man har prøvd kanskje. Det er jo også veldig begrenset med hva de kan gjøre også, det er jo ikke mer penger. Rektor sitter jo ikke på noe hemmelig sum, det er bare ikke mer penger i skolen og da må en velge, og den utvelgelsen går jo aldri bra på en måte. Så klart kunne jo de gjort en del ting annerledes men samtidig så tror jeg ikke at det er så mye bedre på andre skoler. Jeg har jo kjekket litt rundt og møtt andre som mener det samme.

Så det ble ikke gjort noen tiltak for å forbedre situasjonen?

- Nei, det ble det ikke. Det var ikke så mye å gjøre, det var rett og slett godt så langt.

Var det et godt arbeidsmiljø på skolen?

- Ja, det var det. Men det var jo noen utfordringer, men kollegaene var jo kjempe flotte.

Viste kollegaene dine forståelse når du valgte å slutte?

- Ja de er ikke så fornøyde da, verken de eller sjefen. Så, men ja de forstod jo hva det gikk i, det var ikke det. Men en blir jo sånn der sviket på en måte, en får jo beskjed av lærer venninner at de blir snakket om. Men samtidig, man kan ikke drive å gå der å blir sug og gretten, da får man gjøre noe annet og det fungerer jo ofte.

Hvorfor tror du at det er så høyt frafall blant nyutdannede lærere?

- Jeg tror det er fordi at det er en jobb som ikke er forenelig med et liv. Jeg tror det er hovedgrunnen, det er tragisk, det er bare alt for masse jobbing. Det er jo og et press, du skal jo levere, du klarer ikke å gjøre det godt nok og når du er en lærer med 30 elever i matematikk og

du klarer ikke å gi god opplæring til alle sammen. Klar du da får dårlig samvittighet når elever går ut av klassen og så vidt klarer å legge sammen tall. Kanskje ikke det en gang. Det er jo heller ikke noe du kan gjøre. Det er ikke læreren sin skyld men det er jo ikke noe du holder ut i lengden. Hvis ikke du gir opp da.

Hva tror du skal til for at de skal bli i yrket sitt?

- Jeg tror de må ha en omorganisering i skolen, med mindre klasser og mer tid til å gjøre en skikkelig jobb. Kanskje mindre undervisning og flere lærere inn som kan jobbe, da mener jeg ikke sånn assistent for det er ikke nødvendigvis noe hjelp i og bare få inn en person. Da må en ha en som kan noe om å være lærer. Hvis ikke må du jo opplære den personen også. Så jeg tror det er løsningen.

Men så er det jo det du sier også om at det ikke er mer penger i skolen og at det kanskje trengs hjelp utenifra skolen også?

- Ja, noe er det jo veldig mye psykiske problem og det er det jo veldig mange ungdommer som sliter med psykisk og en lærer har jo ikke noe kompetanse innenfor det psykiske feltet. Og det er jo heller ikke en av arbeidsoppgavene til en lærer å fikse slike ting. Når du har en helsesøster på en skole så rekker jo ikke hun over til elevene i det hele tatt. Så du må jo ha inn andre arbeidsfolk der du kan få inn folk som sosionomer og, ja som kan barne- og ungdomsarbeid som kan være i skolen og samarbeide med lærerne om barnevernsoppmeldingen, hjemme kontakt og sånne type ting da, som egentlig er helt dumt at lærerne skal gjøre, for de skal jo stå for fagundervisning, så jeg tror det er veldig viktig. Og de skolene som har det, der det fungerer godt de har jo kjempe støtte i disse fagpersonene.

Hvis man skulle vært mindre klasser da, så måtte det vell komt ressurser utenifra til det og?

- Ja, flere lærere og flere klasserom ikke minst. Skolene har jo sjeldent nok klasserom. Bare det å finne et grupperom er jo, ja det går jo en halv time bare på det. Så det er jo ikke politisk vilje til dette her. En tror jo at utdannede lærere er tingen. Jeg har jo 6 års utdanning og de på Kjøkkelvik skole hvert fall, mattelærerne kan matematikk. Det er ikke der problemet ligger i det hele tatt. Og det tror jeg gjelder på de fleste skoler. Kan du ikke matte trenger du ikke å undervise i matte, det er ikke noe verre enn det.

Tror du det ligger mest i selve skolesystemet i den enkelte skole eller mer politisk?

- Jeg tror det er politisk, for det er generelt. Det har jo også litt med hvilke krav en setter til

skolene og på oppfølging. Men det har jo blitt veldig med dette her at du skal ha prøver for alt og måle alt mulig, og du måler jo ikke alt mulig. Det tar jo tiden vekk fra viktige ting som læringen. Og denne målingen, gjør jo ikke noe godt for en elev å få 2ere, de blir jo intet bedre menneske av det og en ødelegger jo bare selvtilliten og selvfølelsen.

Tror du at oppfølging at nyutdannede lærere har mye å si for om de blir værende?

- Ja. Det tror jeg. Jeg tror at hvis en nyutdannet får mye støtte fra kollegaer og folk som tar seg tid til å hjelpe den personen så blir det jo lettere å håndtere.

Hvor jobber du nå?

- Nå er jeg i «bank».

Hva gjør du der?

- Kundebehandler/kundeveileder.

Så du trives der?

- Ja, du får jo ikke en slik actionfylt hverdag da, men du har jo folk som griner på tråden her og. Og mye roligere.

Hva er annerledes i dette yrket?

- Det vi gjør er jo helt annerledes forså vidt. Jeg tar jo telefoner og sånt og når folk ringer og trenger hjelp til noe så hjelper jeg de bare med ting som har med bank og sånn tåg gjøre. Men det er jo veldig godt organisert. Jeg hadde jo samtale med min sjef i går med veldig klare målepunkt, sånn som egentlig elevene får på skolen. Og sjefen min tar sånne ting med sin sjef som igjen tar sånne ting med sin sjef. Så det er jo veldig mye tilbakemeldinger og det er jo bare godt og dumt det. Og pengene ikke minst. Vi hadde nettopp besøk av en gammel klasse som jeg hadde i fjor og fikk litt sånn give-aways og lunsj og det er ikke snakk om hva det koster, vi må jo gi dem noe. Det var ingen som pratet om pris omtrent. Og lunsj, du får jo aldri lunsj på skolen, bare sånn som den økonomiske situasjonen, lokalene er fine og ja organiseringen er kjempe bra. Trenger du noe så blir det fikset. Og du får opplæring og oppfølging.

Men når du var nyutdannet og begynte i «fiktivt sted» som lærer, var det da dårlig oppfølging?

- Ja, jeg følte jo egentlig at det gikk veldig greit. Men klart det var jo veldig mye jobbing. Og det hadde jo vært godt og hatt litt mer sånn veiledning i stedefor sånne ting man egentlig ikke trenger å bruke så mye tid på som du bruker ekstremt mye tid på, som å lage undervisningsopplegg lage

fremføringer osv. hvis noen bare kunne sagt, se her hva jeg har brukt, bearbeid det litt så har du noe. Det hadde jo vært greit. Men du må jo gjøre det til ditt eget og.

Ble det lagt mye opp til at dere måtte klare ting helt selv eller fikk dere mye hjelp/veiledning?

- Nei det er jo ingen som gjorde det, da måtte jeg jo gå til noen andre lærere og bruke deres tid, og det er jo ingen andre som får hjelp til det. Men det gjør en jo hele veien, og så deler men jo litt sånn etter hvert det en lager selv og så får en av andre. De fleste er jo veldig grei og vil dele.

Så skolen la ikke opp til noe, slik at dere kunne få noe hjelp/veiledning?

- Nei det er ingen tid til det. Du begynner inn i full stilling med fullt undervisningsansvar og alt. Så det er ingen reduksjon i tid. Men det er jo ikke blitt noe lettere på disse 5 årene heller, ting har jo blitt lettere undervisningen flyter lettere, en har jo undervisningsopplegg på det meste men ting må jo tilpasses. Det er jo andre ting du er, i begynnelsen så ser du ikke de tre elevene som sitter å har det kjempe dårlig i klassen, men til slutt etter 5 år så ser du de elevene så da bruker jo du tiden på de istedenfor undervisningsopplegget. Så tiden blir jo brukt opp uansett, så det er jo bare et annet fokus.

Du har jo vært lærer en stund og var det noe spesiell grunn til at du valgte å slutte nå og ikke tidligere?

- Jeg har tenkt på det flere ganger. Det har jeg, men så har det på en måte hangla og gått. Og så er det jo kjekt å være lærer og, det er jo veldig kjekt. Men så ble jeg en del syk i høst og fant ut at nå, hvis jeg skal bli frisk igjen må jeg bare slutte. Da må jeg gjøre noe annet. Jeg må stresse ned.

Så du føler at gjennom hele den tiden du har vært lærer at det alltid har lagt litt sånn i bakhodet, er det er veldig stressende?

- Ja, jeg har ikke vist hvor lenge jeg skulle være lærer og det har jeg aldri visst. Men jeg trodde kanskje jeg skulle bli litt mer enn 5 år da. Men det kan jo hende at jeg går tilbake til det, jeg liker jo veldig godt undervisningen og elevene, det er jo det som er høydepunktet.

Kunne du tenke deg å gå tilbake til læreryrket? Og hva skal til?

- Ja, det må bli en litt annen ide om skolen, en litt annen organisering. Da kan det bli aktuelt. Du har jo ikke så god lønn heller for arbeidet du gjør og nei jeg vet ikke.

Er lønn en avgjørende faktor?

- Ja, det er jo det. Men arbeidstid er viktigere. Hadde arbeidstiden vært mer normal så hadde jo lønna vært grei der da. Men du har jo lang utdanning og i forhold til andre med lange utdanninger

så er det jo ikke akkurat så godt betalt. Jeg tjener jo det samme nå og så trenger en forså vidt ingen utdanning men de fleste har jo en bachelor eller master eller noe.

Men med arbeidstid tenker du på den vanlige arbeidstiden eller fordi det er så mye utenom?

- Det er jo mye utenom når du kommer hjem men hadde du vært advokat og hatt det arbeidet så hadde du skrevet timer når du kommer hjem og arbeider på kvelden, men det får du ikke gjort som lærere. Og det er ingen overtidsbetaling, du har sånn 8 kr timen eller noe sånn på kvelden. Så hvis du er på et foreldremøte så får du 8 kr timen og det er jo helt tulle. Det er kanskje gått opp til 16 kr. Det er ingen overtidsbetaling uansett hva du gjør så har du ikke sjans til å få det. Det blir jo helt rart når du bruker så mye tid på det da. Og det er jo ikke en jobb du klarer å legge fra deg heller.

Du sa i begynnelsen at du ble lærer fordi at du ikke kom inn på ... ? så da var egentlig lærer en plan b?

- Ja, det var vel egentlig ikke det engang. Men jeg har jo familie og venner som er lærere så jeg hadde jo egentlig ikke tenkt til å bli det. Men det er jo en veldig fin utdanning å ha. Jeg ser jo det nå i jobben hvor enkelt en del ting er fordi jeg har vært lærer. Veldig mye med tanke på både det å holde foredrag og presentasjoner og snakke foran folk eller organisere ting, ledelse det er jo super enkelt for du har jo ledet elever og ja. Men det er jo ikke sånn som man tenker over egentlig.

Når du kom inn i yrket ble det bedre enn det du hadde tenkt?

- Nei det var helt greit, det er jo kjekt og det er jo flotte folk stort sett og du har veldig kjekke elever stort sett og nesten alle elever er helt supre. Og så har du veldig kjekke kollegaer, de aller aller fleste lærer er hyggelige folk.

Det oppgaven gikk ut på er hvilke utfordringer er det som fører til at nyutdannede lærer slutter etter relativt kort tid, så er det mer du føler du vil legge til?

- Nei jeg vet ikke, altså en utfordring som kan være i alle fall er at det hele tiden er nye ideer om hva man skal gjøre med skolen. Så hver gang det blir en ny regjering så får de en ny ide og det skal vi gjøre. Men det er jo helt idiotisk for det som burde være i grunnen er jo bare god pedagogisk forskning. Og da har du god forskning om hva som fungerer, og det er jo ganske enkelt egentlig. Det er jo ikke noe hokkus pokkus. Og så bare holder du deg til det og lar lærerne få tid til å jobbe og gjøre det som de skal så får det jo resultater. Men å drive å forandre på ting,

altså får du ny lærerplan må du begynne å sette deg inn i den , får nye lærebøker og må bruke de, det blir jo uro. Og sette fokus på lærere som ikke kan de de skal da, det er jo litt spesielt da syntes jeg.

Føler du at det er slik at dere må følge det og det og ikke får så mye frihet eller?

- Ja, du må jo følge læreplanen hvis du ikke gjør det så kan du ikke sette karakterer så det er jo det at da kan jo elevene klage. Og slik som i matematikk så er det jo stort sett greit for der er det jo veldig tydelig. Men sånn som kunst og håndverk så kommer du ikke igjennom lærerplanen den er jo så svær og i norsk faget også du har ikke sjags, så du er jo tapt. Og så kan jo ikke lærerne bruke tid på det de selv ønsker fordi de må gjennom alt det her, hvis ikke kan jo elevene klage og få en helt annen karakter.

Hvor mange fag hadde du på det meste, altså antall fag?

- 5 fag tror jeg var det meste. Da hadde jeg samfunnsfag, matematikk, naturfag, religion og mat og helse men det ble for mye da så jeg slapp ett av fagene kanskje det var samfunnsfag.

Ga du beskjed liksom?

- Ja, men det er jo også sli at de nyutdannede får de verste fagkombinasjonene, de som har vært der lenge får jo sine fag. Så når du er nye og skal sette deg inn i fem forskjellige fag, det går jo ikke an.

Er det slik at de som er nye får det som er igjen?

- Ja det gjør de, så det er jo ikke rettferdig akkurat. Eller det er jo ofte det da, jeg skal ikke si at det alltid er det men du får jo ofte det og så blir du satt inn litt sånn her og der det passer. Så du kan få tre forskjellige klasser i tre forskjellige fag. Så det er jo ikke noe lett det da.

Intervju med Informant 3: «Alicia»

Hvor gammel er du?

- Jeg er 31 år.

Hvilken utdanning er det du har?

- Jeg har fire år i lærerutdanning og 1 år i mastergrad i nordisk språk og litteratur også har jeg en årsenhet i arkivkunnskap.

Gikk du rett i jobb etter du var ferdig med utdanning?

- Ja det gjorde jeg.

Hvilket klassetrinn er det du har undervist på?

- Da var jeg på 5.trinn.

Hvilke fag underviste du i?

- Jeg hadde seks fag, det var norsk, engelsk, matte, naturfag, RLE og mat og helse.

Hvorfor valgte du å utdanne deg som lærer?

- Det var fordi jeg ønsket å jobbe med norskfaget, undervise i norsk rett og slett. Hovedvekten av utdanningen min ligger på norskfaget.

Hadde du noen forventninger til læreryrket når du begynte?

- Ja, jeg hadde hatt noe praksis i løpet av utdannelsen så jeg hadde en forventning om at det ville være både hardt og givende.

Du var i læreryrket i to måneder stemmer det?

- Ja, faktisk bare to måneder.

Hva var det som gjorde at du valgte å slutte?

- Det var en kombinasjon av mange ting, det var ledelsen på den skolen hadde ikke noe grep på hva de drev med og da forplantet det seg veldig dårlig stemning blant de ansatte, så jeg havnet på et team hvor de andre hadde sikret sine oppgaver det de ville drive med så fikk jeg liksom bare resten. Og det endte da med at jeg fikk flere arbeidsoppgaver enn det som egentlig er en full stilling, så jeg endte opp med å jobbe nesten 14 timer hverdag pluss i helgene for at det skulle gå rundt. Så det var rett og slett i overkant mye av hva et menneske orker å leve med i lengden.

Hva var de største utfordringene, syntes du?

- For min del handlet det egentlig bare om å få oversikt det var så manglende struktur på den skolen. Jeg fikk aldri nok oversikt til at jeg kunne senke skuldrene å gjøre mine oppgaver for jeg fikk jo aldri helt taket på hvor mye som egentlig var mitt ansvar. Så da ble det en stor utfordring å kunne følge opp den klassen jeg var kontaktlærer for ordentlig.

Hva var da den mest dominerende av de utfordringene, som du følte var den største?

- Jeg vil si mengden arbeid, mengden med arbeidsoppgaver.

Men var det sånn at du følte du ikke fikk det opplegget som du selv ville, var det på en måte bestemt hva du skulle gjøre?

- Det var til en viss grad bestemt hva jeg skulle gjøre i form av at alle de andre hadde valgt sine ting for resten var til meg, så jeg hadde ikke noe bestemmelsesrett til å velge mine egne undervisningsfag.

På hvilke måter ble det annerledes enn det du hadde sett for deg i forhold til forventinger som du hadde før du begynte?

- Det var ingen støtte fra ledelsen altså ingen veiledning ikke noe apparat for nyansatte der, sånn som det egentlig er ganske vanlig å ha på arbeidsplasser, også da var det rett og slett den mengden med arbeidsoppgaver jeg fikk, selv om jeg var forberedt på at det skulle være mye så var det enda mer enn det jeg hadde forventet.

Ble du utsatt for mye press fra lærere og foreldre på arbeidsplassen din?

- Nå var jeg der ikke lenge nok til å merke noe særlig fra foreldrene men fra kollegaer ja, det vil jeg si. Det var et generelt ganske heftig press ved den skolen.

Ja sånn forventninger til deg som lærer?

- Ja, litt vanskelig å forklare, men ledelsen hadde altså ingen kontroll så presset gikk jo på at vi måtte ha oversikten selv vi måtte ta unna alt på egenhånd uten en form for støtteapparat og veiledning, det var ingen å spørre for å si det sånn når man liksom lurte på noe.

Vi har lest litt på at det er noen skoler som har sånne fadderordninger og type sånne ting.

Hadde dere det på din arbeidsplass?

- Jeg maste meg til det etter en uke eller to, og da ble det satt en fadder til meg men hun var ikke blitt spurt om å være fadder hun bare fikk det tildelt som oppgave hun var ikke noe veldig motivert for oppgaven.

Så du følte ikke at det var noe vellykket eller til hjelp?

- Nei, det var egentlig ikke en reell ordning.

Vi har hørt litt sånn at gjerne lærere slutter på grunn av praksissjokk, er det noe du har hørt om?

- Ja jeg har hørt det begrepet og jeg syntes det er et forferdelig begrep, jeg kaller det for rovdrift for det er det det er. Praksissjokk det er en måte å peke på de nyansatte at det er deres feil, men det mener jeg det ikke er, jeg mener problemet ligger i at det ikke er et godt nok apparat der hvor de begynner å jobbe. Det er veldig sånn som jeg opplevde det at mange kontaktet meg etter at jeg skrev den kronikken var at mange skoler var bare lettet for å få flere ansatte sånn at flere kan ta de store arbeidsoppgavene, ja så derfor kaller jeg det rovdrift.

Ja for du tenker når du hører praksissjokk at det da er å legge over litt av skylden på lærerne som begynner, mens det ofte egentlig er ledelsen sin feil?

- Ja, og også egentlig politiske bestemmelser, for det er jo den begrensningen med antall ansatte på en skole er også satt politisk så det er ikke bare ledelsen det er også regjeringen.

Var det noe du opplevde, kan du kjenne deg igjen med dette med praksissjokk?

- Jeg var meget overrasket over hvor omfattende jobb jeg fikk, jeg var ikke forberedt på å jobbe 70 timer i uken, men jeg ser ikke for meg at noen andre i hvilken som helst jobb er heller.

Henvendte du deg til ledelsen?

- Ja, mange ganger det svarte ikke, jeg prøvde å sende e-poster, meldinger og snakke med dem personlig men de svarte ikke.

Ble det gjort noe for å forbedre situasjonen?

- Jeg fikk beskjed om å sykemelde meg, også satte de inn en assistent som skulle være der i 3 uker bare for å avlaste en liten periode, men det mente jeg ikke var nok da for det var en elev i klassen min som hadde krav på en assistent hele tiden. Og assistenten til denne eleven ble brukt som vikar i andre klasser. Ja, så det var et halvhjertet forsøk på tiltak, men ledelsen var også ekstremt overarbeidet, de hadde også alt for mye å gjøre.

Så du fikk beskjed om å sykemelde deg, når du ga beskjed om at det ble for mye?

- Ja, det fikk jeg beskjed om.

Hva syntes du om det tiltaket?

- For å si det på en litt perf måte er det som å tisse i buksen for å holde seg varm, det fungerer akkurat der og da og har ingen langsiktig effekt.

Så det var akkurat som om det var en litt dominoeffekt, ledelsen var overarbeidet også gikk det bare videre på de andre ansatte?

- Ja, det vil jeg absolutt si. Jeg har jo full forståelse for at ledelsen hadde mye å drive med og men det var en ond spiral som hadde spredd seg.

Tenker du da at det at det måtte ha vært noen andre som da kunne ordnet opp i det?

- Ja, altså under andre omstendigheter kunne det kanskje blitt bedre, jeg tenker jo at det er jo mange ting jeg kan gjøre selv for at det kan bli bedre, jeg kan bli varmere i trøya og kanskje få omstrukturert seg med litt færre fag og sånne ting men det var såpass mange faktorer ved den skolen at hvis det skulle blitt bedre så måtte det skje noe på veldig mange nivåer.

Så det var ingen som tok det ansvaret da på din arbeidsplass?

- Nei, det var egentlig ikke det og jeg hadde jo kollegaer som så at dette her var ikke bra og de var enige men det hadde ikke kapasitet de var utslitt selv. Og jeg utløste da et skred, da jeg sa opp

så var det mange fler etter meg som sa opp eller som permitterte seg, ja det skjedde ganske mye der, men det var helt tydelig at jeg da pekte på et problem.

Ja, for når du turte å gjøre det så var det flere som også gjorde det?

- Ja, jeg tror nok det. Det er veldig trist da, jeg vet jo det er mye bedre på mange andre skoler.

Var det et godt arbeidsmiljø på skolen ellers?

- Miljøet var ikke særlig godt, selv om det var mange fine enkelt personer der så fungerte ikke miljøet som helhet, fordi alle prøvde egentlig bare å redde seg selv.

Når du da sa opp etter de 2 månedene viste da kollegaene dine forståelse for det du valgte å gjøre?

- Ja, det gjorde de faktisk. Da var det flere som støttet meg.

Du jobbet jo i 2 måneder, var det mange som reagerte på at du valgte å slutte etter så kort tid?

- Både ja og nei, i og med at jeg har skrevet den kronikken og bare er et Google trykk unna så ligger jo forklaringen der ute, så de aller fleste forstår at det var en såpass ekstrem situasjon at jeg ikke hadde noen andre alternativ.

Så angrer du nå på at du ikke ga det mer tid, eller er du fornøyd i ettertid?

- Jeg er fornøyd med at jeg gjorde som jeg gjorde selv om det var en heftig periode i mitt liv. Fordi jeg ikke hadde holdt ut noe lengre enn 2 måneder med så stort press.

Det er mange undersøkelser som viser at 1 av 3 lærere slutter etter kort tid, det er jo da blant nyutdannede lærere, hvorfor tror du at det er et så høyt frafall?

- Det er nok fordi veldig mange opplever noe lignende som det jeg gjorde, jeg tror ikke alle opplever det samme problemet for det var ganske ekstremt men veldig mange kjenner seg igjen i deler av det og da er det mange som må kjenne på grensene på hva de syntes er greit som kanskje bare jobber 1 år eller 2 eller 3 før de bestemmer seg for å finne på noe annet.

Hva tror du skal til for at nyutdannede lærere skal bli i yrket ditt?

- Jeg tror det må være et mye mere strengt regelverk for oppfølging i starten, også tror jeg det er et program som jeg vet at hver fall en skole i «fiktivt sted» har som har redusert undervisningstid i starten og mentor tid ellers altså at de har 70 % undervisningstid og av den resterende tiden har de en mentor som de får veiledning fra. Men jeg tror også at det er viktig å redusere antall elever per lærer, for jeg satt i en situasjon der jeg hadde 28 elever på egenhånd og det syntes jeg er i

overkant, det burde vært noen færre fordi man når ikke over alle og hvert fall ikke når elevene har spesielle behov.

Tror du at oppfølgingen til nyutdannede lærere er avgjørende for om de blir værende eller ikke?

- Ja, det tror jeg har mye å si.

Hvorfor tror du det?

- I en hver arbeidssituasjon når man er ny og den første tiden man er der er det så viktig å ha noen å spørre, diskutere problemstillinger med og også det å bli sett og verdsatt av ledelsen og kollegaer det har veldig mye å si for trivsel, og det har veldig mye å si for mestring av det man driver med.

Hvor jobber du nå?

- akkurat nå så er jeg hjemme med barn, men jeg søker jobber. Jeg har vært student en liten stund men nå har jeg status som hjemmевærende.

Hva tenker du at du har lyst til å gå til når du skal tilbake i jobb?

- Nå for tiden så skal jeg på noen forskjellige jobbintervjuer til forskjellige jobber, og det er noe som er en tekstforfatter stilling, også er det en redaktørstilling også som jeg er aktuell for. Så da bruker jeg de andre delene av utdannelsen min egentlig.

Kunne du tenke deg å gått tilbake til læreryrket?

- Jeg syntes jo det er fantastisk å undervise jeg trives veldig godt i den rollen og digger å være sammen med barn og unge, så hvis ting endrer seg så skal jeg ikke utelukke det. Det er jo elevene jeg savner etter den lærer erfaringen. Men ikke med det første.

Intervju med Informant 4: «Tom»

Hvor gammel er du?

- 32.

Hvilken utdanning har du?

- Jeg har mastergrad i geo og fysikk, og PPU, så jeg er lektor. Det vil si at jeg har pedagogisk utdanning i tillegg, så det er 6 år til sammen med pedagogikken, den må du ha for å få jobb som lærer.

Så du har 6 år lang utdanning til sammen?

- Ja, med den pedagogikken.

Gikk du i jobb rett etter utdanningen din?

- Ja, men det var ikke som lærer.

Hva gikk du i jobb som da?

- Det var ingeniørjobb.

Også begynte du som lærer seinere?

- Ja, nei, jeg begynte som lærer fordi jeg mistet den jobben jeg hadde. Så fikk jeg jobb som lærer.

Hvilken type skole jobbet du på, videregående, barneskole eller ungdomsskole?

- Jeg jobbet på «fiktiv videregående skole».

Hvilket klassetrinn har du vært lærer for?

- Jeg var lærer på VG1 og VG2.

Hvor lenge har du vært i læreryrket?

- Jeg var bare 1 år.

Så du sluttet etter 1 år?

- Ja for jeg fikk ikke ny jobb det var bare et vikariat på 1 år. Så da, fordi at jeg begynte på PPU da som det heter, på deltid når jeg sluttet som lærer, så har tatt det etter jeg var ferdig som lærer. Så nå kan jeg på en måte få fast jobb som lærer, for det hadde jeg ikke, jeg hadde bare 1 års vikariat.

Så du kunne ikke gått rett i lærerjobb etter utdanning i fast jobb?

- Tja, ja, jeg kunne nok klart å få meg en lærerjobb, men da måtte jeg tatt sånn PPU innen noen få år. Det var litt tilfeldig at det ble lærer, også ville jo jeg fortsette som lærer men så fikk jeg ikke muligheten til det på «fiktiv skole», så åpnet det seg en mulighet i oljeindustrien igjen, ikke den samme jobben, men den ingeniørjobben jeg har nå da.

Så du har utdannet deg som lærer?

- Ja, nå har jeg det ja. De fleste som jobber på vgs. har om regel utdannelse fra universitet eller høyskole med sånn PPU da, med et år ekstra, og da har de enten type bachelor eller master pluss PPU. Så hvis de da har tre år pluss PPU da er de adjunkt, mens hvis de har master sånn som meg

pluss PPU, da blir de lektor. Men på barneskole og ungdomsskole så er det som regel lærerhøyskolen.

Hvorfor utdannet du deg som lærer?

- Fordi jeg liker å jobbe med undervisning, jeg jobber jo for så vidt som lærer nå deltid, når jeg er hjemme. Jeg jobber offshore, så når jeg er hjemme jobber jeg litt som lærer deltid. Naturfag.

Hvilke forventninger hadde du til læreryrket før du begynte å jobbe som lærer?

- Vanskelig spørsmål, altså jeg visste jo at det var en krevende jobb, men kanskje enda mer krevende enn jeg hadde sett for meg. Enda mer jobb. Men det som er spesielt med læreryrket er at det krever en god del av deg både faglig men og psykologisk, du skal stå i klasserommet hele dagen, hver dag. Det krever en viss trygghet da. Det er noe man utvikler litt etter tid, og blir vant til. Å være lærer. Man utvikler og en integritet. Det var litt sånn i begynnelsen at jeg synes det tok litt tid før jeg fant rollen min. Men jeg vet ikke helt om jeg svarte på spørsmålet ditt da, hva forventet jeg. Jo jeg forventet vel, altså jeg liker å jobbe med mennesker, så jeg forventet at jeg kom til å like og jobbe med mennesker, og å jobbe med formidling og undervisning og ja. Det er litt vanskelig å vite hva det er før man går inn i det egentlig, selv om man tror at man vet det kanskje. Vet ikke hva andre har svart på det spørsmålet.

De svarte litt det samme, at de trodde det kom til å være krevende men og givende, mye arbeid. Litt sånn.

- Det er det som er fint med å være lærer.

Ble det annerledes enn det du hadde sett for deg, evt. Hvorfor?

- Ja i perioder ble det nok litt tøffere enn jeg hadde sett for meg faktisk. Jeg hadde en klasse i helse og sosial som var veldig krevende. Utrolig urolige, vanskelig å undervise de rett og slett. Så kom jeg i noen konflikter med noen elever som var veldig slitsomme. Hvis jeg hadde hatt bedre erfaring hadde jeg kanskje klart å løse det på en bedre måte.

Hvorfor valgte du å slutte som lærer er et spørsmål jeg vil stille deg, men så sluttet du vel ikke som lærer frivillig?

- Nei, det var jo fordi jeg ikke fikk fortsette i den jobben jeg hadde, fordi de ikke hadde jobb til meg. Jeg fikk jo tilbud om en annen jobb, så derfor egentlig.

Var det sånn at du foretrakk denne jobben da, fremfor å jobbe som lærer?

- Ja, da følte jeg det var en mulighet jeg bare måtte da, bedre lønn da. Annen erfaring.

I yrket, hva var de største utfordringene som lærer?

- Det er jo det, det er et evig spørsmål, hvordan man skal legge opp timene best mulig, og organisere undervisningen. Også, hvordan skal man takle det presset som du har på deg til en hver tid. Hvordan rette prøver, var egentlig en vanskelig greie, eller ikke bare å rette, men å lage de, fordi man kan lage de på veldig forskjellige måte, for vanskelig, for lette. Forskjellige typer vurderinger, hvilke typer, skriftlig eller muntlig. Og hvor vanskelig skal de være, hvor store krav skal mans ette til elevene. Når man er ny lærer og ikke nødvendigvis har helt kontroll på stoffet selv eller så er dette vanskelig. Og hvor godt skal man prøve å bli kjent med elevene. Fordi elevene har jo sine grenser de og, de er jo mennesker. Tenker elevene må få lov til, du skal være der som en voksen person og som en autoritet, så langt det er mulig. Men elevene må få bestemme selv hvor langt de vil, de må ha litt makt i relasjonen mellom lærer og elev. Det er ikke læreren som skal bestemme alt hvordan, ja det er litt komplisert. Det er en utfordring, men samtidig en veldig spennende greie også.

Med tanke på at du byttet yrke, hvilke faktorer var mest medvirkende til denne avgjørelsen, at du valgte å forlate læreryrket?

- Det var jo det at jeg ikke hadde fått et tilbud om en ny lærerjobb, det kan være jeg hadde klart og fått det, men ja, klarte ikke å få det. Det hadde nok litt med at jeg ikke var helt ferdig med lærerutdanningen, hadde jeg hatt pedagogikken. Men det var jo det at jeg fikk en mulighet til å gå inn i Halliburton, oljeserviceselskap, med bedre lønn og med en ny erfaring, og kanskje litt relevans i forhold til utdanningen min. hvert fall på en annen måte enn man får som lærer.

Når du sier at du ikke var helt ferdig med utdanningen din, hva mener du egentlig da?

- Jeg var ferdig med mastergraden min i 2007, men begynte ikke på PPU før 2011 og var ferdig i 2013 med den, og jeg jobbet som lærer fra 2010-2011.

Så du fikk denne pedagogikken etter at du hadde jobbet som lærer?

- Ja, jeg tok den etterpå, så når jeg jobbet som lærer så jeg for meg at jeg skulle fortsette med det, for jeg likte det veldig godt. Også klarte jeg ikke å få jobb, fikk en annen jobb, så da ble det sånn.

Men så tok jeg PPU, og nå har jeg faktisk inne et tilbud om stilling som lærer. Så jeg kommer nesten, veldig stor sannsynlighet til å gå tilbake igjen til læreryrket.

Fenomenet praksissjokk, har du hørt om det?

- Nei, eller, vet ikke, hva mener du med det?

Mange kjenner seg igjen i praksissjokk, og det handler mye om at de kommer ut i jobb og får gjerne sjokk fordi det er mye mer enn de hadde tenkt seg til før de starter i jobben.

- Ja det går veldig over stokk og stein, synes jeg, spesielt i begynnelsen. Så var det veldig mye på en gang, lage planer, organisere jobben din og. Og det er også timer, det er mange timer hele tiden. Og du tenker ikke på det når du er elev, hver fall tenkte ikke jeg på det når jeg var elev, da er man jo bare der og det er bare timer som kommer. Så jeg har veldig stor respekt for deg og dine medelever, for dere sitter og er med på time etter time, og ja, hvis jeg skal sitte å høre på andre folk som prater, sånn som på «fiktiv skole» hadde vi to timer hver uke, sånne lærermøter der vi satt og hørte på rektor og ja. Det var ingenting jeg ble mer sliten av enn det, så jeg egner meg ganske bra som lærer på den måten, jeg er glad i å prate selv, samtidig kan det være et problem. Man må jo ikke prate for masse.

Hadde dere fadderordninger, mentor o.l. på din arbeidsplass?

- Det var et godt spørsmål, jeg kan ikke huske hvem min fadder var, kan være jeg hadde en fadder, jeg skal ikke si hvem det var men jeg og han var ikke super på nett da, det var ikke et problem med han, men jeg og han kommuniserte ikke så godt, så hvis det var han som var fadder min kan jeg ikke huske at jeg hadde noen nytte av det. Men det var veldig mange kollegaer som jeg brukte og spurte om ting og fikk hjelp av. Vi hadde møter med andre lærere, f.eks. bare naturfaglærere og det var veldig nyttig.

Ut i fra det vi har snakket om til nå, så har jeg fått inntrykk av at det ikke var noen negative årsaker til at du ga deg som lærer, så når du sluttet følte du det var fordi du var overarbeidet, og mye negativt knyttet til yrket o.l.?

- Nei, nei, jeg jobbet veldig masse som lærer, litt mer enn jeg har jobbet ellers enn vanlig kontorjobb hvert fall men samtidig synes jeg ikke at jeg jobbet så masse at det var for masse. Jeg sleit meg ikke ut, det gikk greit. Og det tror jeg er fordi, for noen, spesielt mange kvinner, ikke for å generalisere, men mange kvinner er veldig disiplinerte, eller hvis du er en type som er

veldig disiplinert og nøye, så er det et problem når du er lærer, du blir aldri ferdig med det du holder på med. Altså når jeg har laget en time eller opplegg så sier jeg meg ferdig meg det men overlater resten til holdt på å si til spontaniteten og tilfeldigheten, så går det litt sånn som det går liksom. mens andre planlegger timene til detaljer, og det er veldig dumt eller kan være dumt.

Tenker du at de på en måte skal gjøre det så bra at de aldri blir ferdig?

- Ja, akkurat. Har en kusine som er sånn. Husker når hun jobbet, hun avspaserte hele sommerferien hadde hun regnet ut. Jeg tror jeg jobbet omtrent det jeg skulle som lærer.

Ble du utsatt for mye press fra andre lærer, foreldre, elever eller sånn?

- Nei det synes jeg ikke. Synes det var veldig bra miljø blant kollegene. Fikk alltid støtte og hjelp hvis det var noe. Snakket bare med foreldre noen få ganger for jeg var ikke kontaktlærer, så ville kanskje kjent litt mer på sånn hvis jeg var kontaktlærer, men kjente ikke på det presset fra foreldre nei.

Var det et godt arbeidsmiljø på arbeidsplassen?

- Ja, absolutt. Trivdes kjempegodt. Vi hadde volleyball-lag og alt mulig.

Sånn som i dag er det et høyt frafall blant lærere, 1/3. Så da lurer jeg på hvorfor du tror det er så høyt frafall blant nyutdannede lærere i dag?

- Det er et høyt press.

Fra hvilket hold?

- Det er en del utydelige krav, hvordan skal man legge opp faget, dette med læringsmål og disse tingene. Det er litt sånn utydelig. Det er noen uklare forventninger der da, som er litt sånn. Og det er veldig, ja, man føler på pres fra alle kanter, seg selv, ledelsen, kolleger, sammenligne seg for elever, hva synes elevene og ditt og datt. Og det er vanskelig å forholde seg til. Man må være trygg på seg selv, og det krever tilbakemeldinger, og det får man ikke så mye av som lærer, fra kolleger hvert fall ikke for de er ikke der, elevene er mest opptatt med sitt som er helt naturlig. Forventer ikke at elevene skal begynne å rose deg opp i skyene. Det er et komplisert yrke, men samtidig et veldig bra yrke.

Tror du at lærere slutter fordi de føler de ikke strekker til?

- Ja, absolutt. Helt klart.

Hva tror du skal til for at nyutdannede lærerne blir værende i yrket sitt?

- Mindre stilling, og mer lønn. Og god oppfølging, gjerne en aktiv fadder som er med i noen timer og hjelper, gir tips osv. Og det at rektor involverer seg i de nye lærerne, følger de opp, en konkret oppfølging fra rektor, eller ledelsen hvert fall Det tenker jeg er superviktig. At det er minst mulig administrasjon og at man slipper å være kontaktlærer for man har jobbet noen år.

Når du sier mindre administrasjon, mener du at det ikke bør være så klar maktstruktur blant de ansatte, eller hva tenker du på?

- Det er en god del krav, som papirarbeid - man skal sende varsel når elever ikke har vært på en vurdering, føre fravær og anmerkninger, elever med spesielle behov skal ha individuelle opplæringsplaner. Også har man læringsmål og sånne ting. En ny lærer bør hvert fall ikke få læringsmål trødd over hodet på seg. Og det å holde kompetansemål til læringsmål. Og en ny lærer, heller ikke andre lærere, det har man rett og slett ikke tid til å gjøre. Det bør noen andre gjøre, noen i administrasjonen, eller sentralt, eller et eller annet.

Tror du oppfølging har mye å si for som nyutdannede lærere blir værende i yrket sitt, evt. Hvorfor?

- Ja, det tror jeg, jeg tror og at det er veldig fokus på at elevene deltar, sånn er det ikke i andre yrker, kollegaene har rettigheter i forhold til meg. Veldig mange lærere føler på at elevene har veldig mange rettigheter, men at man selv ikke har det. At lærerne må oppfylle mange rettighet til elevene, så og så mange timer, så og så mange vurderinger, egenvurdering, studiesamtale, underveis samtale osv. Det er også mange krav som utdanningsdirektoratet har laget, og mange lærere føler det er en stor byrde å oppfylle disse. De fleste vil bare undervise faget sitt, lære elever det de skal lære, og ikke holde på med masse rapportskrivning og dokumentasjon. Mange lærer blir paranoide, fordi de blir redd for at elevene skal klage og få medhold pga. formaliteteter osv. Lærer trenger mer tillit.

Hvorfor tror du oppfølging har mye å si for om nyutdannede lærer blir værende i yrket?

- Alle er avhengig av gode tilbakemeldinger, og selv om man føler man mestrer noe er det ikke sikkert man gjør det. Hvis man får tilbakemeldinger på f.eks. på at dette mestrer man, du er flink å formidle, du klarer å strukturere timer, relasjon med elevene er bra osv. vil dette hjelpe veldig til å få den tryggheten man trenger for å fortette som lærer.

Tror du at utfordringene som flere kjenner på kommer fra politiske hold, eller de som sitter lengre oppe i ledelsen på skolen?

- Ja, og en dårlig rektor er veldig opptatt av alle de kravene ovenfra, og trer de over hodene på sine ansatte uten å følge de opp, mens en god rektor eller ledelse stiller tydelige krav og følger opp også gir hjelp og støtte hvis de ikke klarer å dokumentere ting på riktig måte eller sånne ting.

Hvor jobber du nå?

- Jeg jobber i et amerikansk selskap, «fiktivt selskap», som er et oljeserviceselskap, jeg jobber i den norske delen av selskapet, offshore på en borerigg som borer brønner.

Noe som er tydelig annerledes i dette yrket i forhold til læreryrket?

- Ja, ja, ja, det er veldig regulert hva jeg skal gjøre, arbeidsdagen min er veldig preget av rutiner, mens en arbeidsdag som lærer er helt uforutsigbart, det er det som er bra som lærer da, for man vet aldri helt hvordan timene blir, hvordan elevene er den dagen, hvordan man selv er og ja. Og man får arbeide med formidling og ting man er interessert i.

Fikk du bedre oppfølging der du jobber nå enn da du startet som lærer?

- Har egentlig ikke fått noen god oppfølging i jobben jeg er i nå, det har jeg ikke.

Men synes du at du fikk god oppfølging da du begynte som lærer?

- Ja, jeg fikk oppfølging, men kunne ha fått bedre oppfølging.

Kunne tekte deg å gå tilbake i yrket?

- Absolutt, og jeg kommer sannsynlig til å gjøre det, fra høsten av. For den jobben jeg har nå den, den mestrer jeg, og jeg jobber offshore og har lyst å jobbe på land, i tillegg er det mye mer spennende å jobbe som lærer selv om det er dårligere betalt.

Tror du bedre lønn ville vært medvirkende til at nyutdannede lærer ble værende i yrket sitt?

- Ja jeg tror at lærerne bør få bedre lønn, mindre administrasjon, og at man må stille høyere krav til lærere generelt i utdanningen, og at alle som går gjennom lærerhøyskolen kan matematikk og norsk hvert fall skikkelig. Det er også veldig viktig at man vet litt hva man holder på med faglig, og ikke bare pedagogisk. Det er umulig å lære noe videre hvis man ikke forstår det man underviser i.

Er det noe du vil legge til som du vil si?

- Nei, jeg føler jeg har fått sagt alt som trengs.

Intervju med Informant 5: «Kurt»

Hvor gammel er du?

- 27.

Hvilken utdanning har du?

- Jeg har 6 års utdanning fordelt på en bachelor i matematikk og IT , og så har jeg ett år på lærerhøyskolen , ett år på noe som heter informasjonsbehandling og så har jeg ett år på PPU ,som da er praktisk pedagogisk utdanning.

Gikk du rett i jobb etter du var ferdig utdannet?

- Ja, jeg var ferdig nå i fjor sommer.

Så du har da vært ett år i læreryrket ca.?

- Ja, så dette er første året mitt.

Hvorfor utdannet du deg som lærer?

- Det fant jeg faktisk ikke ut før jeg var 20-21 at jeg ville bli lærer, da jeg hadde en veldig god lærer selv på lærerhøyskolen i «fiktivt sted» der som jeg gikk. Jeg fikk da lysten til å studere mer matte og fikk inntrykk av at det å lære vekk kunne være ganske morsomt. Så det er det som er motivasjonen min.

Hvilke forventninger hadde du til læreyrket?

- Jeg hadde forventninger om at det skulle være mye arbeid, at en må tilpasse opplæring og at det tar ganske mye tid. Og at de kanskje første 2-3 årene regnet jeg med at fokuset ville være mer på det faglige. Sånn at tilpasningen ville komme etter hvert, ettersom at jeg blir mer erfaren.

Ble noe annerledes enn hva du hadde sett for deg?

- Ja, det er enda mye mer møter og masse dokumentasjon som jeg ikke visste om fra før av. Så det er vel den største overraskelsen med å bli lærer.

Syntes du at det føles unødvendig?

- Det føles mye unødvendig ja.

Har du møtt noen utfordringer det siste året?

- Ja det er jo som sagt veldig varierende både faglige utfordringer og det å kunne tilpasses opplæringen er noe av det vanskeligste. Det krever utrolig mye tid og kunne tilpasse undervisningen for alle faglige nivå og ja så det er det faglige som, ja å tilpasse undervisning som har vært det vanskeligste så langt.

Har du hørt om fenomenet praksis sjøkk?

- Ja, det at du kommer ut i arbeidet og at du får for mye på en gang kanskje.

Kjenner du deg igjen i det?

- Nei egentlig ikke, for jeg følte selv at jeg var veldig flink til å utnytte praksisperioden da og så var det den PPU utdanningen som gikk og på den måten fikk jeg innsyn i arbeidslivet før jeg kom ut i arbeid.

Du følte at du visste hva du kom til?

- Ja, jeg følte jeg visste hva jeg kom til

Har dere fadderordninger eller lignende her?

- Ja jeg har da det som blir kalt for en mentorordning. Der det er en lærer med mer erfaring som da har litt ekstraansvar for meg og som jeg kan stille spørsmål til, så han får avsatt litt tid i uken til å hjelpe meg.

Så du føler du får spurt om det du lurer på?

- Ja og i tillegg spesielt her på «fiktiv skole» så har jeg merket at alle kollegaene er veldig godt samlet spesielt her inne som jeg sitter så jeg føler jeg kan spørre alle når som helst om alt mulig.

Er det et godt arbeidsmiljø her?

- Ja et veldig godt arbeidsmiljø, nå har jeg vært litt rundt på forskjellige skoler og det arbeidsmiljøet som er her er soleklart best så langt som jeg har vært borti.

Er det noe spesielt som gjør det?

- Jeg vet ikke det er jo litt yngre lærerkollegier her enn på mange skoler så det tror jeg spiller inn en faktor for min del da siden jeg og er litt yngre. Så det hjelper at folke er oppdatert på teknologi og litt sånt og da.

Har du blitt utsatt for mye press fra andre lærer eller foreldre?

- Ja, kanskje den mest pressede situasjonen er vel kanskje nå, når man tenker seg at det nærmer seg eksamen og det er mye press på å få alle klar til eksamen og masse prøveretting. Så det tar mye tid da.

Føler du noe press fra andre lærere da?

- Nei jeg føler vel ikke akkurat noe press sånn sett jeg føler at jeg jobber på min innsats og mitt nivå og har ansvaret for mine elever og mine fag selvfølgelig. Men ikke noe press sånn sett.

Kjenner du noen som har sluttet som lærere som syntes det var et for tøft yrke i din omgangskrets?

- Jeg kjenner ikke så mange innenfor videregående hvert fall men jeg kjenner noen hvert fall på barneskole og barnehage, så altså førskoleopplæringen. Så der kjenner jeg til at det er noen som har sluttet og der ofte fordi at det blir ganske oftere det sosiale, at de ikke passer sammen med kollegaer eller at det blir for mye arbeid rett og slett.

I dag så er det slik at nærmere 1/3 som slutter i læreryrket etter kort tid, hvorfor tror du at det er et så høyt frafall?

- Det er et vanskelig spørsmål selvfølgelig, men en av grunnene tror jeg er at det er utrolig mye arbeid og det krever mye av en person og en må være veldig organisert. I tillegg er det jo da støtten du skal få av andre kollegaer som er utrolig viktig. Uten støtten så er det veldig vanskelig å klare seg som ny lærer. I tillegg så er den mentorordningen den er jo relativt ny og det er ikke noe som er pålagt det er bare anbefalt så det er mange skoler som ikke kjører den ordningen. Det er mange nyutdannede lærer som har mange spørsmål som de ikke får svar på.

Hva tror du skal til for at nyutdannede lærer skal bli i yrket sitt?

- For ti, femten år siden ville jeg kanskje sagt høyere lønn først og fremst og det å bli mer satt pris på ute i media, jeg merket jo det bare nå under streiken at når lærere streiker så er det med en gang den holdningen om at de streiker hele tiden og de har god nok lønn og de jobber jo bare 9 mnd. i året. Det er masse sånne holdninger ute og det tror jeg nyutdannede lærer kjenner litt på. Så jeg vil anbefale hvertfall å ha den mentorordningen kanskje i to år.

Vet du hvor lenge du får den mentorordningen?

- Det blir nok bare ett år.

Tror du at oppfølging til nyutdannede lærer har mye å si for om de blir værende?

- Ja, det tror jeg har veldig mye å si. Oppfølging da med blant annet mentorordning. Jeg tror den er viktigst.

Vi har snakket med to stykker tidligere og de har sagt at de blir overarbeidet og at de blir ikke hørt når de gir beskjed til ledelsen, men da høres det jo ut som om det er bra er på Olsvikåsen da?

- Ja, men det er jo mye du har lyst til å endre på med en gang, du er jo ny og føler jo at dette er jo et helt elendig system men med en gang man sier noe sånt så vil jo mange, mange protestere. Fordi at de er vant til at det er sånn og sånn har det alltid vært. Så jeg føler at du blir hørt med nye innspill men det blir sjeldent gjort noe med det.

Intervju med Informant 6: «Elias»

Hvor gammel er du?

- Jeg blir 63 år nå i april.

Hvilken utdanning har du?

- Jeg er i utgangspunktet det som på latin heter canfilol også har jeg sånn pedagogikk i tillegg så yrkestittelen min er lektor med opprykk, men utdanningen min er altså canfilol det betyr altså at det er master pluss. Det er en mellom ting av master og doktor grad.

Hvor mange år er det du har?

- 7 år etter videregående.

Er pedagogikk er sånn alle lærere må ha?

- Det må du ha ja, når jeg tok det var det bare et halvt år. Men nå er det 1 år.

Gikk du rett i jobb etter du var ferdig med utdanningen?

- Ja, jeg var i militæret et år da men bortsett fra det gikk jeg rett i utdanning.

Har du jobbet på en annen skole før eller på et annet skole nivå?

- Hadde et halvt år på barneskolen på «fiktivt sted», men det var helt i begynnelsen.

Hvorfor var det så kort tid der?

- Fordi jeg ønsket å jobbe i videregående men så var det ikke mulig å få jobb så jeg måtte ta det jeg fikk. Vikariat på barneskolen.

Har du jobbet på noen andre skoler enn det?

- Ja, andre videregående. Jeg har jobbet på «fiktivt skole», det som i dag heter «fiktivt skole 1», jeg har jobbet på «fiktiv skole 2» som i dag er «fiktiv skole 3», også har jeg jobbet på «fiktiv skole 4» også har jeg jobbet på «fiktiv skole 5» og nå jobber jeg på «fiktiv skole 6»

Hvor lenge har du jobbet her («fiktiv skole»)?

- Fra skolen var ny, 2006.

Hvor lenge har du vært i lærer yrket til sammen?

- Jeg begynte vell egentlig smått i 1978, det blir 37 år.

Hvorfor utdannet du deg som lærer?

- Det var en tilfeldighet for jeg skulle ikke bli lærer jeg skulle bli ingeniør og bygge broer og sånt. Men så var jeg dårlig i realfag på videregående, så jeg byttet fra realfag til språk og samfunnsfag også fant jeg ut at jeg skulle studere de fagene da og da bestemte jeg meg da etter hvert som jeg studerte at jeg skulle bli lærer.

Hvilke forventinger hadde du til læreryrket?

- Da jeg begynte hadde jeg forventninger om bra lønn, bra status og lange ferier. Men alt gikk jo rett i dass. Det var dårlig lønn, dårlig status og ikke lange ferier.

Ble det annerledes enn det du hadde sett for deg?

- Ja, på godt og vondt. I forhold til lønn, i forhold til arbeidstid, i forhold til status, alle disse tingene som knytter seg til yrke så var den en skuffelse, eller det har blitt verre og verre da. Men i forhold til det å jobbe med ungdom så syntes jeg det er kjempe gøy, for jeg syntes ungdommen i dag har og er fantastisk.

Når du var nyutdannet var det noen spesielle utfordringer du møtte på da?

- Nei, egentlig ikke.

Var det sånn du hadde tenkt det skulle være?

- Nei, det ble mye mer jobb, altså du må jo sette deg inn i veldig mye til å begynne med og.

Hva ville du sagt var de største utfordringene?

- Jeg har egentlig ikke betraktet det som en utfordring i den forstand at det har vært problematisk og vanskelig, hvert fall ikke til å begynne med men nå har det jo blitt verre og det handler jo om at yrket har endret seg det var ganske så fritt og selvstendig hvor man kunne disponere sin egen tid til å bli veldig detaljstyrt og byråkratisert, så i dag bruker man vel mer tid utenfor klasserommet enn det man gjør i klasserommet. Også merker jeg jo det at jeg har blitt eldre altså i

den forstand at avstanden i alder mellom meg og elevene blir jo større, og det gjør ikke meg noe men det gjør elevene noe. Det betyr at når jeg var sånn 25-26 var jeg ung og kul og hadde et helt annet forhold til elevene da enn jeg har nå, men det er jo ikke noe problem for meg det er mer et problem for elever, at de syntes det er kjipt.

Du får kanskje litt mer respekt nå når du er eldre?

- Ja, kanskje. Tror jo egentlig ikke det da.

Føler du at det blir satt litt lite tillit til lærere?

- Ja, det er en voldsom byråkratisering. Mesteparten ser jo ikke dere men det er så mye skjemavelde og timetelling fra en annen verden, så vi mister mye av den selvstendigheten vi hadde.

Har du noen gang vurdert å slutte i læreryrket?

- Ja, det har jeg, men jeg har ikke gjort det.

Hvorfor har du vurdert det?

- Når jeg begynte å jobbe hadde jeg relativt ok lønn men nå er jo lønnen dårlig. I forhold til de jeg studerte sammen med da så har jo de helt andre betingelser enn det jeg har i dag i forhold til hvis de har hatt et annet yrk, så jeg har jo tenkt mye på at jeg kanskje skulle jobbet i personale eller noe sånt, men jeg trives jo altså med å jobbe i læreryrket.

Så du har vurdert å bytte yrke?

- Jeg har vurdert det ja, men ikke gjort det.

Kjenner du deg igjen i fenomenet praksissjokk?

- Nei, det var ikke sjokk i den forstand at det ble vanskelig å forholde seg til andre og sånn men det som var poenget med praksis er at det er der man lærer ting, altså når man går på teoretiske forelesninger om å undervise så lærer du jo ikke så mye om praksis. Du lærer når du møter elever i klasserommet, så det var det jeg lærte mest av. Men det var ikke noe sjokk, jeg hører mange unge lærere i dag si det at de får et sånn sjokk når de kommer ut i praksis men det går ikke så mye på undervisningssituasjonen det går mer på alt det utenom, for de tror jo det at når du er lærer så skal du inn i klasserommet å undervise også glemmer de alt det andre dritet, men det var det mindre av når jeg begynte.

Men lønnen har altså blitt mye dårligere enn når du begynte?

- Relativt sett har den blitt veldig mye dårligere. Og det er ikke noe bare jeg sier men det viser jo alle offentlige statistikker at undervisningspersonalet er de som har tapt mest de siste årene.

Hadde du noen fadderordninger på arbeidsplassen din når du begynte?

- Nei, altså det var jo under pedagogiskseminar som det da het eller pedagogiskutdanning så hadde vi en veileder eller det var en slags fadder da. Det var som en del av utvanningen som en del av praksisen, men etter som at jeg begynte som lærer så var det ingenting av det, altså nå er det en del ordninger, i fjor var jeg fadder for en ny lærer her, men jeg har aldri hatt det selv.

Ikke noen mentor ordninger heller?

- Nei, men jeg har vært det, altså det er noe nytt som de har begynt med.

Når du begynte å jobbe var det et godt arbeidsmiljø?

- Det har variert, stort sett bra men også skoler hvor det har vært veldig dårlig.

Hvorfor har det vært dårlig?

- Ja, et eksempel er jo «fiktiv skole 1». Jeg var på en skole som het «fiktivt navn», det var en egen skole hvor jeg jobbet men så ble vi slått sammen med yrkesskolen og ble kalt for «fiktiv skole 2». På «fiktiv skole 2» var det helt grusomt arbeidsmiljø, det var derfor jeg sluttet der og begynte å jobbe her («fiktiv skole 3»). Mentaliteten på «fiktiv skole 2» var helt annerledes enn det jeg var vant til, jeg har ingenting galt å si om yrkesskoler men de som satt i ledelsen der («fiktiv skole 2») var jo mindre begavet da.

De gangene du har byttet skole, har det vært mest grunnet arbeidsmiljøet?

- Nei, da jeg begynte å jobbe handlet det om å få seg jobb for det var veldig lite stillinger og man måtte søke der det var ledig. Så da jeg fikk fast jobb på «fiktivskole 1» så var jeg godt fornøyd med det helt til vi ble slått sammen med «fiktiv skole 2». Da sluttet jeg på grunn av, ja ikke mistrivsel for jeg trivdes jo, men det handlet også litt om faglige utfordringer for det var jo en yrkesskole da med lite nivå på elevene da og manglende fag.

Har du blitt utsatt for press fra de andre lærerne eller foreldre på din arbeidsplass?

- Ja, jeg har blitt utsatt for press særlig fra elever og foreldre og sånt, men det bryr meg ikke. Men det har blitt verre og verre, de verste tilfellene har jo vært her på skolen. Det er da sånn at foreldre og elever prøver å presse seg fram til bedre karakterer f.eks. og klaging og truer med advokater. Men det er jo ikke noe å bry seg om.

Er det et godt arbeidsmiljø her på skolen («fiktivt navn»)?

- Ja, her er det veldig godt.

Har du noen stikkord på det?

- Det handler jo om at vi er en ny skole da, så da vi kom hit så var jo alle nyansatt og det var

ingen som da tok med seg sine gamle uvaner. Så det vi prøver få fram er at vi alle er ansatte, så det heter ikke lærerværelse men personalrommet så at alle som vasker og alle lærere mingler. Før i tiden var det slik at vaskepersonalet ikke fikk være med lærerne.

I dag er det et veldig høyt frafall blant nyutdannede lærere, mange som slutter kort tid etter de begynner å jobbe, hvorfor tror du at det er slik?

- Det tror jeg skyldes tre hovedgrunner.

1. den romantiske forestillingen om læreren som har fri kl 2 og hele sommeren og påsken og alt sånn der får de seg et kraftig sjokk. Min påstand er at vi er den arbeidsgruppen i Norge som jobber mest, men det er jo min påstand, det er mange som er uenig, men vi jobber utrolig mye særlig i helger og ferier uten å få betalt for det. Så akkurat det at de oppdager at hverdagen er ikke å gå hjem tidlig og alt sånn og ha lang ferie er det ene.

2. Det er lønn. Altså lønnen er dårlig.

3. Det handler om byråkratisering altså å være lærer er ikke å være i klasserommet, det er å være litt i klasserommet og så er det å gjøre mye utenom, ting som er helt meningsløse.

Men jeg mener ikke å snakke ned læreryrket for det mener jeg ikke, det er et fantastisk yrke altså kontakten med elevene, jeg liker jo det. Men de andre tingene de er jo blitt verre og verre.

Hva tror du skal til for at nyutdannede lærere skal bli i yrket?

- Ja, da må det bli orden på disse tingene jeg sa. Men jeg tenker jo at det viktigste motivasjonsmiddelet er jo lønn. Hvis du f.eks. tar en vanlig nyutdannet ingeniør med 3 år utdanning, til å jobbe i et firma så tjener de dobbelt så mye som en nyutdannet lærer, med 7 års utdanning på universitetet. Også har jo regjeringen begynt med sånn av byråkratisering, altså ta makten tilbake fra elever som nå her veldig mye makt til lærerne.

Tror du at oppfølging til nyutdannede lærere har mye å si for om de blir værende eller ikke?

- Nei, altså jeg tenker det at en nyutdannet lærer som kommer her da og får f.eks. meg som mentor. De vil jo oppleve det som kjekt at de har noen å snakke med og at de kan få hjelp og støtte og sånn, men det forandrer jo ikke på de andre forholdene, lønnen blir ikke noe bedre av det og arbeidsmengden blir ikke noe mindre og sånne ting men sånn at de på en måte kan få hjelp hvis de er i tvil er jo bra. Men i utgangspunktet tror ikke jeg at det har så mye hjelp.

For å ta et eksempel så har vi intervjuet en lærer som sluttet etter to måneder og for hennes del sa hun det hadde veldig mye med oppfølging å gjør, hun sa alle var overarbeidet og hun

sa de fikk alt for mye arbeidstid, de fikk ikke oppfølging eller svar på det de lurte på. Hva tenker du?

- Joda det er sikkert riktig observasjon det men man må jo vise litt initiativ selv da, jeg tenker det går jo an å gå og spørre. Så jeg tenker jo at det dessverre er jo veldig mange som ikke passer til å være lærer da. De oppdager vel det at de ikke har dreisen på verken undervisning eller elever også da kan det jo hende at de bruker andre motiver enn å si hei jeg klarer ikke det.